Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Серлало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ЕРА, 5 февраль, 1976 шу. • № 15 (5242). • Мах 2 кап.

ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРИЙ IАН ЙОАКХО

КПСС XXV съезда баха ма-боаггIара накъабахар духьа шерра социалистически яхь а йоаржаяь къахьегача республика хьайбаш леладераша шоай берригa низ тIабахийтаб хьалхарча квартала план ханал хьалха кхоачашъяра.

Хьайбаш леладерий къахьегама гIулакхех хоамаш кхоач колхозийн совхозийн фермашкара.

Ханал хьалха, 1-гIча феврале паччахьалкхенга дулх дохкара укх шера хьалхарча квартала план кхоачашъяьй Ачхой-Мартановскии Веденскии районий боахамаша.

Ачхой - Мартановски района совхозашкара доахан дIанйдеча пункташка хьаккхьчад 170 тонн дулх. Паччахьалкхенна дулх дIалулга дика лел Назрановски района боахамашка. Дулх дIадалара хьалхарча квартала план 74 процент кхоачашъяьй цар, Ножай - Юртовски района боахамаша — 96 процент, Сунженски — 77 процент, Урус - Мартановски — 93 процент, Шалински — 97 процент.

1975 шера январь бетта ен кацунца нийсйча Гудермесски района боахамаша — 3 процент, Надтеречни — 9 процент, Наурски — 5 процент, Урус-Мартановски районе — 11 процент дукхагIа шура йоалх хIанз паччахьалкхенга.

Соахкарчул дикагIа лел фуаш дIалулга. Республика бIарчча хьийцача 5,4 миллион фуъ лехкад паччахьалкхенга, вешта аьлча, хьалхарча квартала план кхоачашъяьй 45 процент, уж 8 процент дукхагIа да 1975 шера январь бетта дIаденнарел.

Хьайоаккха продукци хIанзчул лаьгI а ца еш, паччахьалкхенга дулх, шура, фуаш дохкара хьалхарча квартала план КПСС XXV-гIа съезд хьаеллача денга кхоачашъергйолча тайпара къахьегаш дерригa хьайбаш дика Iалгара доахилга да хIанз фермай болхлошта хьалхашка латта керттера декхар.

ШЕРАГIА ЙОАРЖАЕ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬ!

РЕСПУБЛИКА ПРОМЫШЛЕННОСТА ХЬАЛХАРА ТОЛАМ

ИттлагIча пятилетка хьалхара шу хьинар айденна дIадоладаьд республикерча къахьегамхоша.

КПСС XXV съезда сийлеца накъабахара йола социалистически яхь заводашка, фабрикашка ди тIехьа шерагIа яржаш латт. «1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара керттера лостамаш» яха парте XXV съезда оттаяь КПСС ЦК проект юшача хана ди тIехьа лакхлу наьха къахьегамен политически хьинар.

ИттлагIча пятилетка хьалхара бутт чакхбаьннаб. ДукхагIйолча производственни коллективаша 1976 шу ритмично болх а беш дIадоладаьд.

Еррига республика хьайийцача промышленни продукци маьхала яккхара 1976 шера январь бетта план кхоачашъяьй 100,4 процент. ПланагIа лаьрхIачул совгIа маьхала яьккхай 400 эзар совгIча сома продукци.

Социалистически яхье хьалхалаттараша луш йола продукци дукхагIа, дикагIа, дарегIа я.

Яхье баьннараштa юкъе хьалха латт лакха эффективности дикали йола предприяти яха цIи яккхара инициатива дIайолаяь йола СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически комбината коллектив. Цо коллективо январь бетта планал совгIа маьхала яьккхай 82 эзар сома продукци. ТIехххоачашъяьй промышленни продукце керттера тайпаш, культурно - бытови гIулакхаштен боахамашкен эша товараш арахецара план.

«Грознефть» объединене коллективаша а тIехкхоачашъяьй межкдаьттен, гази яьсхара январь бетта план.

Январь бетта планагIа лаьрхIачул совгIа 227 эзар сома продукци маьхала а йоаккхаш бетта план 130 процент кхоачашъяьй «Электроприбор» завода коллективо. Иштта тIехкхоачашъяьй цо массе а тайпара продукци арахецара паччахьалкхен план а.

Яйгача промышленноста предприятешта юкъе дика къахьегарца белгалъяьлар швейни производственни объединене коллектив. Бетта план 103,2 процент кхоачаш а еш, планал совгIа арахийцар 84 эзар сома продукци, еррига швейни изделеш арахецара паччахьалкхен план а тIехкхоачашъяьй.

Хьалхалаттача предприятей коллективай дика каяьнай производства эффективность лакхъяра даьхе а, кхоачашъяьй къахьегама овсарле лакхъяра заданеш а.

Цхьабакъда январь бетта план кхоачаш а ца еш тIехьаюсачарех я Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода, А. Шерипова цIерагIча ГНПЗ завода, Ермоловски ДОК-а, рудай йоаца гIишлои материалаш йоахачеи чакхйоахачеи Карабулакски завода, Назрановски мельзавода, кхи цхьайолча предприятей коллективаш. Цар январь бетта план кхоачаш ца ярах халкъа боахама дIа ца луш йисай дикка дукха промышленни продукци, хIаьта а царна паччахьалкхен тIадиса декхар тIера дIа а доаккхаш еррига республика хьанийцача паччахьалкхен план кхоачашъяйтар хьалха латтача заводийн фабрикийн коллективаша.

ХIанз Iалаьмате боккха лоархIам болаш да хIара коллективо ше январь бетта баьча балха анализаш яр, карагIдийнна толамаш кхы тIа а тоадара хьадла йола мероприятеш белгалъяхар, тIехьабусилга дIадаккхар.

Ма-могга дикагIа пайда эца беза хIара завода, фабрика коллективо йолаш йолча торонехи кхоачамехи, из тIадерзадаь хила деза социалистически декхараш тIаэцача хана шоаш денна дош кхоачашдара, хIара коллективага хьинар айдаь къахьегийтара, иттлагIча пятилетка хьалхарча шин бетта план кхоачаш а еш КПСС XXV съезда сийленца накъабахийтара.

БИБЛИОТЕКА— ХЬАЬКЪАЛА ХЬАСТ

Книжкаш дезар советски нахах доалла белгалара гIулакх да. Вай мехка миссел дукха литература арахецаш цхьа мохк бац дунен тIа. Дунен тIа эггара дукхагIа книжкаш дешараш советски нах ба. ХIара цIагIа кхаьчад книжка.

Шерагара шерага совбувл советски наьха тайп-тайпара литература дешара бола безам. Из кхетадеш а да. Культура лакха йолаш, массе а оагIорахьара знанеш, боккха общественни сакхетам болаш, бокъонца дегIабаьхка къахьегамхой ца хилча коммунизм хила йиш яц, материально - технически лард йоацаш из хила йиш ца хиларга хьежжа.

Вай республике хIара юрта хIана яц аьнна йолаш я библиотекаш. Ди тIехьа дукхагIа хул цигара книжкаш, шер а лу айхагIа а хул цар промышленни предприятешцара, колхозашцарен совхозашцарен бувзам, чIоагIа гIо ду цар боахамий специалистаншта, болхлошта, колхозхошта балха говзал лаккхъяра, дикагIйола опыт караерзаяра. кхы кIезигагIа лоархIам болаш дац библиотекаша бахача наха деша художественни литература лоаттадар а. ТIа-тIа дукхагIа чакхйоах книжкаш дешарий конференцеш, диспуташ, литературни выставкаш, политически, Iилма-атеистически, кхыча темаех йола беседаш дIахьу.

Пропагандистах, хьехархочох, болх вIаштIехьбоахачох доахка гIулакхаш доахкаш хила еза библиотекарь. Шийолх духхьал библиотеке баь Iе йиш йолаш яц из. Предприятешка, колхозашка, совхозашка, дешара заведенешка керда книжкаш дIахьокхаро, книжкаш дешарий конференцеш яро нах дукхагIа тIаоз библиотекашка.

Ножай-Юртовски районе гаьна лоам чу улл Булан - ХIитар яха юрт. Цу юртарча библиотека заведующе Байхаджиева Аружас дика пайда эц книжкаш дешара нах дукхагIа юкъеозара, царна коммунистически кхетам балара дешарий конференцеех, диспутех, беседех, лекцеех. Из каст-каста бIаргаго йиш я колхозхошта юкъе книжкаш дIадовзийташ. Цудухьа совбувл бахача наьха книжкашцара безам.

Шийолх хьаькъалца вIаштIехьбаьккха лелабу Наьсарен района Яндерча юрта библиотека заведующе Хамхоева Фатимас. Цу библиотеке цо болх бу цхьа шу мара дац. Бакъда цу шера дикка тоабеннаб хьалха тесса лелабаь болх. Актива гIонца цо оттаяьй книжкаш дешарий картотека, дайзад цхьацца бахьанех библиотеке аха ца могаш дола бераш. ВIашагIъеллай книжкаш дIакхухьа бригада. Цо нах бахача дIа а ухаш книжкаш хуви. Библиотеке вIашагIъеллай кхалнаха—цIен-ноаношта лаьрхIа медицински, атеистически, кхыча темаех йола занятеш ю школа. Укхаза кагирхошца вIашагIбетталу тIема, къахьегама ветераналш, юртара дикагIбола механизатораш.

Иштта шийолх лелабеш я Грозненски районера централни библиотека Н. А. Прошина керта летта коллектив, дукха кхыяраш.

Бакъда массанахьа дац гIулакхаш иштта. КIезига яц чухьа лостам боацаш, балха ха наха аьттув болча тайпара йоаца, йоагIаш йола помещенеш йоацаш йола библиотекаш. Баьча земо хьа ма-хьоккхара цу тайпарча библиотекашка нах кIезига хула, цар эзза кхоачашдац наха кхетам балара хьакъехьа шоашта хьалхашка латта декхараш.

Библиотекай лоархIам уж идеологически культурнии кхуврчаш хиларал совгIа, тIа - тIа лакхлу Iилманнеи техниканеи карагIдаьннараш сихха наха дIадовзийташ, дикагIа йола опыт дIайоаржаеш, новаторашта карагIдаьннараш массанега дIакхоачийташ йола учрежденеш уж хиларца а. Из чIоагIа чоалхане гIулакх да. Цудухьа библиотекараша массаза а шеръе еза тайп-тайпарча доакъошкара шоай знанеш. Къаьстта доккхий декхараш хьалхашка латт юрташкарча библиотекашта. Ховш да юрташкарча вайнаьха кхалнаьха, къаьстта цIен-ноаной книжкашцара безам айбар атта гIулакх доацилга. Из кхета а деш, книжкашцара цар безам айбара балха ерригача формаех а методех а пайда эца беза. Царна дукхагIа довзийта деза кхалнаьха вахарах, цар бокъонех яздаь книжкаш. Цу гIулакха аьттув болаш да республика юрташкарча библиотекашка болх бераш берригаш а хIана бац аьнна кхалнах хилар. ●

ХIанз Нохч - ГIалгIайчен библиотекай болхлой керттера декхар да « 1976 — 1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара керттера лостамаш» яха КПСС ЦК-ас XXV съезда оттаяь проект, цул тIехьагIа арабаьнна производства эффективность лакхъяри болх дикагIа бари духьа, 1976 шера халкъбоахама планаш толаме кхоачашъяра духьа лелаеча Еррисоюзни социалистически яхьа хьакъехьара соцами книжкаш дешараштa дика боашхаш дIабовзийтар, цу хьакъехьа газеташ тIеи журналаш тIеи кепаетта материалаш дIайовзийтар, партеи халкъеи вахаре хулача лоархIамерча гIулакха — КПСС XXV съезда хетаяь стендаши выставкаши яр.

Библиотекараш—наха юкъе книжкаш дIадоаржадераш, царцара наьха безам совбоахараш ба. Советски интеллигенце отрядех цаI хиларца халкъа коммунистически кхетам луча парте хьинаре гIончий ба уж.

Партийни организацей, советски органий декхар да книжкаш наха юкъе дIадоаржадерашта ма-могга гIо дар, цар дIадоладаь дика гIулакх хьаллацар, цар бахара хьалаш тоадара йоакхо яр, цар балха дукхагIа теркам тIаахийтар. Республика библиотекай болхлой хьинаре дакъа лоацаш хила беза шоай района, предприятена, колхоза, совхоза хьалхашка латта декхараш кхоачашдара къахьегамхой оарцагIбоахача.

ЙОАЗОН ХОЙ— НАЗРАНЕ

Укх деношка Наьсарерча «Электроинструмент» завода болхлой болча хилар йоазонхой Яндиев Джамалдеи Мусаев Мухьмади Дукха нах гулбеннабар завода клубе. Йоазонхоша шоай вахарах, творчески балхах лаьца дийцар болхлошта. Цул тIехьагIа гулбеннараштa шийн стихаш йийшар Дж. Яндиева, хIаьта Мусаева «Топ яьнначул тIехьагIа» яхача шийн романа тIара дакъа дийшар. Завода болхлоша дейнача дукхача хаттараштa жоп делар йоазонхоша. Йоазонхошта баркал оалаш йист хилар КПСС Назрановски райкома секретарь нов. Тутаев, завода партбюро секретарь нов. Местоев, завода ветеран Имагожев, иштта кхыбараш.

Трикотажни фабрика болхлой болча хилар йоазонхой Боков Ахьмади Ведзижев Ахьмадн.

А. САГОВ.

МИШТА КИЙЧЛУ БIАЬСТАНГА

КПСС XXV-гIча съезда баха ма-боаггIара накъабахар духьа шерра социалистически яхь а йоаржаяь хьинаре къахьегарца кхашкара бIаьстан балхаш ханнахьа дIадоладара кийчлуш ба республика колхозашкаргн совхозашкарен механизатораш. Сухалбаь тракторaш, кхыйола юртбоахама машинаш тоаеш, кхашка удобренеш ехкаш, кхыдола гIулакхаш деш ба уж.

Республика бIарчча хьайийцача 1976 шера 1-гIа февраль тIаккхоачаш механически мастерске тоа а яь кийчон мугIаре дIаоттаяьй 2519 трактор, вешта аьлча, гуйран-Iан планагIа тоае езарех 89 процент. Кхыча дешашца аьлча, соахка укх хана тоаьрел 460 трактор дукхагIа я уж.

Трактораш тоаяра план республике эггара хьалха кхоачашъяьй Надтеречни, Наурски, Урус-Мартановски районий боахамаша.

Трактораш тоаяь бовлаш латт Грозненски, Ножай-Юртовски, Сунженски, Шалински районий боахамашка.

Цунца цхьана трактораш тоаелга эсала лел Веденски, Гудермесски, Советски, Шелковской районашка.

Соахкарчул дикагIен дукхагIен тоаю механизатораша кхыйола юртбоахама техника а. ХIанзале а тоадаь даьннад 85 процент мангаш, 78 процент сеялкаш, 82 процент культиватораш, 42 процент ялат чуэца комбайнаш.

Механизаторашта хьалхашка латта керттера декхар да кхашкара бIаьстан балхаш дIадоладара эша еррига техника парте XXV-гIа съезд хьаеллача денга кийча хилийтар.

1976 шера 1-гIа февраль тIакхоачаш трактораш тоаяь яхарах йола

СВОДКА (план проценташа)

Районаш	
Ачхой-Мартановски	83
Веденски	45
Грозненски	89
Гудермесски	71
Малгобекски	74
Надтеречни	107
Назрановски	79
Наурски	113
Ножай-Юртовски	94
Советски	52
Сунженски	88
Урус-Мартановски	104
Шалински	98
Шелковски	66
Еррига а	89

Шелковской района механизаторий болам хьал а лоацаш, иттлагIча пятилетка укх хьалхарча шера цаI механизировании отряд вIашагIъеллай Сунженски района Кирова цIерагIча колхозе. Цун доалахьа дукха лаьтта да. Духхьал гурахьа дув ялат дIалийнад 1790 гектара тIа. ХIаьта бIаьстан юхье ювча культураша а йоккха моттиг дIалоацаргья. Силоса 215 гектара тIеи ялата 150 гектара тIеи хьажкIаш, 115 гектара тIа генараш, иштта кхыйола культураш дIаювргья.

БIаьстанца а йоаггIаш йола кийчо яьй. Шоай доалахьа йола 11 трактор, кхыйола машинаш тоаяь яьнай. ХIанз хьажкIаш, генараш дIадуврглолча кхашка моттигера удобренеш ехкаш, гурахьа дийнача ялашта минеральни кхача луш къахьегаш ба механизировании отрядацара трактористаш.

«Производства эффективность лакхъяри болх дикагIа бари духьа, 1976 шера халкъбоахама планаш кхоачашъяр духьа лелаеча Еррисоюзни социалистически яхьа хьакъехьа» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК баьча соцама жоп а луш, механизировании отряда коллективо доккхагIа социалистически декхараш тIаийцад. ХIара гектара тIара чуэца лерхI 25 центнер гурахьа дийна ялат, 40 центнерал кIезигагIа йоацаш фуалъяьха хьажкIаш, 12 центнер генараш, 200 центнер силоса йийна хьажкIаш. ХIаьта хIанз шоаш доаха къахьегама толамаш хьамсарча Коммунистически парте XXV-гIча съезда хетаду отрядацарча механизатораша.

М. РАШИДОВ.

ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРАША ЭКЗАМЕН ЛУ

Январь чакхбаьннаб. Хьалхарча квартала заданеш ханал хьалха кхоачашъяра тIехь колхозийн совхозийн хьайбаш леладерашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха латта коллективаш хIанзале гуш я. Цар толамца дIайолаяьй иттлагIа пятилетка. Гуш ба тIехьабусараш а.

Шу дика дIадоладаьд Урус-Мартановски района шурий фермай къахьегамхоша; паччахьалкхенга шура дIаялара республике хьалхара моттиг яьккхай. Январе районо паччахьалкхенга 402 тонн шура ехкай — дIадахача шера укх хана ехка хинначул 41 тонн дукхагIа я из.

Урус-мартановций из толам баккха карагIдаьннад Iан кийчдаь доакъар ма-хулла дукхагIа пайда эцаш, хьожалеш хиларах, фермашка балха дег распорядок телхаергйоацаш тIахьожам лоаттабу, оттаьча рационагIа хьайбаш кхоабий хьож. Хьалха дIалуш хиннача кхоалагIа дакъа шура тIакхийттай «Горец» совхозе. Шу хьалха, хиннача 16 тонн дукхагIа я лоалахарча «Гехинский» совхозо дIаенна шура.

1976 шера хьалхарча деношке а деррига низаш оарцагIдаьхa социалистически яхь йоаржайир Наурски, Надтеречни, Шелковской районий фермашкарча къахьегамхоша.

Цхьабакъда, массайолча колхозашкеи совхозашкеи дика доал деш Iангардахац хьайбаш. Шоайла яхь лелаеча Гудермесскии Шалинскии шин района хьокхамашка хьожарга вай. ДIадахача шера январе дIаенна хинначул 7 тонн дукхагIа я Гудермесски района боахамаша дIаеннар, хIаьта цар - лоалахоша шаьлахоша дIаеннар 17 тонн кIезигагIа я.

Шура дукхагIа яккха дика хьалаш кIезигагIа да цар? Халонаш цхьатарра я, уж эшае дукхагIа хьинар тIадахийта деза, Шалински районе йолаш я дика гIулакхаш хьаIомаде мегарглола фермаш.

Цхьабакъда, из оалалургдац «Джалка» совхозах — цига дукха шура эшаяьй.

Оарц дакха дезаш гIулакх эттад Грозненски районе —республике шура йоаккхача районех эггара йоккхагIа яр я из. ДIадахача шера грозненски шурий фермаш паччахьалкхенна дукха декхарийла йисар. Январе хьайоаккха а паччахьалкхенга дIалу а шура кхы а кIезигагIа хилар; дIадахача шера хьалхарча бетта паччахьалкхенга дIалуш хиннача 403 тонн кIезигагIа я из.

1975 шера хинначунца нийсдича шура кIезигагIа кийчъяьй наьсархоша, кхыча районашка долчул дукхагIа довкъар доллаше а. Из хIанал аьлча, доакъарах эффективно пайда эцара массанахьа йоакхо ца яр да. «40 лет Октября» яхача совхозе вIаштIехь ма даьннадий 12 процент шура дукхагIа яккха.

ТIеххьарча деношка еррига ча районе а шура дукхагIа йоаккх: дIадахача шера февралe йоаккхаш а йохкаш а хинначул дукхагIа я укхаза хIанз шура.

Хьалхарча квартале дулх кийчдара халкъа боахама план кхоачашъелга дика вIаштIехьдаьккхад республика хьайбаш леладераша. Яхье хьалха латт ачхой - мартановций веденски хьайбаш леладераши. Цар ханал хьалха кхоачашъяьй квартальни план. ДIадахача шера кийчдаь хинначул диазза дукхагIа дулх кийчдаьд Ножай - Юртовски района хьайбаш леладераша. ИйслагIча пятилетка тIеххьарча шера заданий толамца кхоачашъяь, темпаш лакхъеш бIубенна хьабоагIа уж.

Дулх кийчдара тIехьаюса районаш а и. Цу хьоккхама тIеххьарча моттиге латт Малгобекски район.

1976 шера заданеш ханал хьалха кхоачашъяра яьржача яхье толам баьккхарех хьалхарбараш ба республика коа тIара оалхазараш леладераш. Фуаш кийчдара хьалхарча квартала план январе 45 процент кхоачашъяьй цар. ДIадахача шера январе дехкачул 416 эзар фуъ дукхагIа дехкад паччахьалкхенга.

1 ФЕВРАЛЬ ТIАКХОАЧАШ ШУРИЙ ФЕРМАЙ БАЛХА ХЬОКХАМАШ

Районаш	юкъера лаьрхIача цхьан Iаттагара яьккха шура (кг) 1975 ш.	1976 ш.	Еррига яьккха шура (тонн) 1975 ш.	1976 ш.	Паччахьалкхенга дIаеннар (тонн) 1975 ш.	1976 ш.
Ачхой-Мартановски	3,6	3,6	9,6	8,1	8,7	7,2
Грозненски	4,4	3,7	57,7	46,9	47,1	36,8
Гудермесски	4,3	4,1	12	12	10,7	10,2
Малгобекски	4,1	3	7,4	5,1	6,3	3,4
Надтеречни	3,6	3,5	8,6	8,2	6,6	7,5
Назрановски	3,8	4,2	8,5	9	6,3	7,5
Наурски	5,1	5	17,9	18,3	11	13,5
Сунженски	4,6	4,3	43,6	41,6	36	35,7
Урус-Мартановски	4,5	4,3	16	15,3	12,5	13
Шалински	3,5	3,6	12,6	13,3	11	11,6
Шелковски	5,4	5,3	18,9	18,7	16,3	16,1

СУРТА ТIА: Сунженски районерча Кирова цIерагIча колхоза механизировании отряда начальник М. Н. Верещагини тракторист Г. Г. Пронньи дагабувлаш ба кхашка минеральни удобренеш товсара хьакъехьа.

И. ПЛИЕВА сурт.

Планал совгIа—615 метр

КПСС XXV съезда сийленца накъабахара шерра социалистически яхь йоаржаяьча Грозненски бурув тохара балхий управлене лаьттан ченаш техкараша биззa пайда ийбу шоай торонехи кхоачамехи. Цудухьа тIехкхоачашдеш ба уж парте XXV съезда къахьегама совгIат кийчдара тIанийца хиина социалистически декхараш. Бурув тохара январь бетта план 144 процент кхоачаш а еш, планагIа лаьрхIачул совгIа техар 615 метр бурув. Цхьан станокаца бетта бурув тохара сухала заданн а иштта тIехкхоачашйир.

Бурув тохара балхий управлене коллективо доахача къахьегама толамашта юкъе дизза дакъа а лоацаш, январь бетта хьинаре къахьегарца белгалъяьлар Гадаев Казбек керте латта № 113 йолча буровой коллектив. Цо бетта план 200 процент кхоачашйир. Белгалъяьнна дика къахьегаши социалистически яхье хьалха латташи я Дядюченко Василий Алексеевича кулгалду «Дружба-1» яхача буровой коллектив. Духхьал цо ше январь бетта заданел совгIа техад 300 метр бурув. Социалистически яхье хьалха а латташ кхыча бригадашта хьокхам телаш къахьегаш я Тайсаев Ваха, Бочков Валентин керте латта бурув детта бригадаш а.

Д. ГАБАЕВ.

ХАНАЛ ЯЛХ ДИ ХЬАЛХА

Грозненски фабрике-кухне кийчъю кондитерски изделеш, торташ, кхыдола мерза дaараш дика довзаши чIоагIа хоатташи да Грозне бахача наха. Уж дукхагIа, чам болашагIа арахецаш, наьха хьашташ дизза кхоачашдеш КПСС XXV съезда сийленца накъабахара доккхий декхараш тIанийцад фабрика болхлоша. Укх шера хьалхарча шин бетта план 20 феврале кхоачаш а еш, планал совгIа ара а хийца цар маьхала яккха лерхI итташ эзараш сомий маьха тайп-тайпара продукци. Из да фабрика коллективо коммунистий форума кийчде лерхIа къахьегама совгIат.

Шоаш тIанийца социалистически декхараш фабрика болхлоша тIехххоачашдергхилар хьахьокх доахача къахьегама толамаша. Товарни продукци арахецара а из маьхала яккхара а дIабахача бетта план 25 январе кхоачашйир цар. ПланагIа лаьрхIачул совгIа арахийцар 39 эзар сома продукци. Кхы тIа а уж къахьегама толамаш тоадеш къахьегаш ба уж укх февраль бетта.

Къаьстта дика къахьегаши социалистически яхье хьалха латташи хиларца белгалбаьнна ба Даутова Зулай Абдурашидовна керте латтача цеха болхлой. Январь бетта задани 105,6 процент кхоачашъяьй цар.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

КПСС ДЕЛЕГАЦИ ФРАНЦУЗСКИ КОМПАРТЕ XXII СЪЕЗДЕ ЯХАР

Французски коммунистически парте Центральни Комитето хьехарагIа 2 феврале Москвера Париже ФКП XXII съезде яхай КПСС ЦК Политбюро член, КПСС ЦК секретарь А. П. Кириленко (делегацена керте латтар), КПСС ЦК член, Эстоне Компарте ЦК хьалхара секретарь И. Г. Кэбин, КПСС ЦК член, Социалистически Къахьегама Турпал М. Г. Попова, КПСС Центральни ревизионни комиссе член, КПСС ЦК Дунен халкъашта юкъерча отдела заведующе заместитель В. В. Загладин, парте Николаевски обкома хьалхара секретарь В. А. Васляев юкъе а болаш йола Советски Союза Коммунистически парте делегаци.

Аэродроме делегаци накъайоаккхаш вар КПСС ЦК Политбюро член, КПСС МГК хьалхара секретарь В. В. Гришин, КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат, КПСС ЦК секретарь Б. Н. Пономарев, КПСС ЦК членаш В. В. Кузнецов, Н. М. Пегов, КПСС ЦК членалла кандидат Е. Ф. Карпова, КПСС ЦК Дунен халкъашта юкъерча отдела заведующе заместитель В. С. Шапошников, КПСС ЦК делай управляюще заместитель М. Е. Могилевец, инарал-полковник - инженер Ю. Г. Мамсуров.

* * *

Цу дийнахье а Париже дIакхаьчар КПСС делегаци.

Бурже яхача парижски аэродроме КПСС делегацена накъавена вар ФКП Политбюро член, ФКП ЦК секретарь Г. Плиссонье, ФКП ЦК членаш Л. Байо, Ж. Вальбон, Ж. Гарсиа, Ж. Фабр.

Накъабаьхкараштa юкъе вар Францера СССР посол С. В. Червоненко.

Аэропорте делегацена керте волчо, КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС ЦК секретара А. П. Кириленкос, журналисташа шийга даьча хаттара жоп а луш, кепайоазонна лаьрхIа ше яьча заявлене тIа белгалдаьккхар, КПСС делегаци ФКП кулгалхоша Франце коммунистий XXII съезде хьехарах Париже ена хилар. Ховш ма-дарра, аьлар А. П. Кириленкос, укх ах бIаь шу совгIча хана советскии французскии коммунисташ империализмаи реакцеи низашта духьала, машара, демократе, социализма сийрдача идеалашта тIехьа цхьана лоаттабеча къовсаме чIоагIденнача солидарностеи доттагIалеи айххача говнаша шоайла бувзаболийт. Тха парте деза лоархI из доттагIал, хIаьта тхона хетачох, цу тайпара уйла йолаш Франце коммунисташ а ба.

Советски халкъо деза лоархI французски халкъацара доттагIала гIулакхаш, хIаьта вай мехкашта юкъера экономически, Iилма - технически, культурни кхыдола бувзамаш дегIаахар а лов цунна.

Аьттув болаш дола хьал нийсдаларах Париже бахача нахага, Франце деррига́ча къахьегаза халкъага дIалу аз советски халкъо дег тIара дайта моаршал, дика мел дар хилар ловш баьккха ловца.

(ТАСС).

* * *

Париж, 3 февраль. (ТАСС). КПСС ЦК Политбюро член, КПСС ЦК секретарь А. П. Кириленко керте латтача, Французски коммунистически парте ЦК-ас хьийха ена укказа йолча Советски Союза Коммунистически парте делегаце тахан венокаш ехкар Пер-Лашез кашмашкарча французски дунен халкъашта юкъерчен коммунистически болхлойн болама гIорбаьнна деятелаш хиннача М. Торезеи Ж. Дюклойи кашаш тIа а хIаьта иштта коммунарий пена юхе а.

Венокаш йохкача хана цига бар ФКП парижски федераце а хIаьта иштта Франце столица демократически общественноста а викалаш.

Цу дийнахье а Мари-Роз яхача улица тIарча Советски Союза Коммунистически партии Советски паччахьалкхен хьаьрча В. И. Ленина музее-квартире хилар КПСС делегаци.

Политпросвещене системе

КЕРТТЕРДАР — ДЕШАРАХ ХУЛА ПАЙДА

КПСС XXIV съездо хьалхашка оттадаь декхараш кхоачаш а деш, района партийни организацеша дукха хIама даьд марксистско-ленински образоване системе карара дешара шу, коммунисташта, комсомольцашта, парте боацарий актива идейни кхетам балара лоархIамегIара никъ хиларах тарра, кадрай политически экономически дешар дIахо тоалургдола шу а хинна дIаоттара. Карара дешара шу хьадолалуча юкхье районе вIашагIа а схка, юкхьанцарча звене болх беш я 23 политшкола, юкъарча звене — марксизма-ленинизма лардий 37 школа, лакхерча звене — тайп-тайпара проблемаш Iомаю 35 теоретически семинар.

ДукхагIа йола школаши теоретически семинараши дешара шу хьадоладелча денз шоай дешара планаш а йолаш болх беш я, деша багIараш марксистско-ленински теори парте решенеши тIа-тIа кIоаргагIа Iомве а шоай къахьегама гIулакхашна царех пайда дикагIа эца а гIорт.

Партийни организацей секретараша, предприятей кулгалхоша, района партийни советски болхлоша Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университетерча, Грозненски мехкдаьтта институтерча теоретически семинарашка, парте горкомерча партийно-боахама актива районни школе деш. Цига цар Iомаю «КПСС — коммунизм хьалъеча кулгалдуи долла хIама вIаштIехьдоахен низ» яха курс.

Комсомольски дешара системе болх беш я атеистически знаней лардаш Iомаю 6 кружок, коммунистически морапь хьеха 5 кружок, правови знанеш Iомаю 4 кружок, политически экономически знаней лардаш Iомаю 4 кружок, хIаьта медицински болхлоштеи культура болхлоштеи лаьрхIа болх беш я «ДегIаенача социалистически обществера саг» яхача проблемах йола теоретически семинараш.

Марксистско-ленински теори, экономически политика, парте лоархIамегIара документаш Iомаделга айхха дувз деша багIараша идейни кхетам балара, цар политически производственни хьинар айдара декхарашца, халкъбоахама план кхоачашъяра тIадерзадаьча цар практически гIулахашца. Цунна тешал ду бурув тохара балхий Управлене, Вознесенски газ чакхйоахача завода, РОВД, «Малгобекнефть» НГДУ, Межрайгаза геофизически база, № 3 йолча газови цеха, тампонажни участка, №№ 3, 9, 20 йолча юкъерча школай, № 4 йолча школа-интерната, кхыча организацей балхарча масалаша (пропагандисташ цп. Панчук Б. А., Попелло С. Г., Гопта рь Т. Ф., Дзгоев Б. В., Мордвинова Н. Ф., Абреков М. У., Солтукиев С. М., Заикин А. Н. Шумский В. Г., Влизько М. Н., Балаев М. А., кхыбараш).

Партийни организацеша, КПСС обкома X пленума решенеш кхета а яь, хьалда гIулакхаш чакхдаькхал дешабагIараштa интернациональнии атеистически кхетам дикагIа балара, царех бахача наха юкъе болх бергбола лектораш, докладчикаш, политинформатораш кийчбара даькъе политически дешара лоархIам айбара. Интернационализмаи атеизмаи дешац па Iомадаьча школашкеи йоккхийча предприятешкеи вIашагIъеххай интернациональнии атеистически кхетам балара проблемаш Iомаяра йола теоретически семинараш.

Бурув деттача балхий Управлене, «Малгобекнефть» НГДУ ОРСа, «Ингушский», «Алханчуртский», «Кавказ» совхозий, дуккхача кхычар партийни, профсоюзни организацеша кадрашта экономически кийчо яра гIулакх коммунистически кхетам балара декхараш кхоачашдара, общественни производства эффективность лакхъяра, пятилетка ханал хьалха кхоачашъяри вай парте XXV съезда баха ма-боаггIара накъбахари духьа къовсам лоаттабара тIадерзадаьд. Цу берригача балхо чIоагIа гIойле яьй партийни, комсомольски дешара, экономически образоване система дуккхача школашкеи теоретически семинарашкеи политически экономически дешар пайданегIа хилийтара.

1975 — 1976 дешара шера УБР партийни комитетен кулгалхойн оагIонгахьара чIоагIа уйла тIаяхийтай ИТР-ийн болхлойн кадраш Iомаяра. Партийни дешара системе болх беш я 3 юкхьанцара политшкола, марксизма-ленинизма лардий цхьа школа, 4 теоретически семинар. Цига Iомаю иштта проблемаш, масала, К. Марксеи, Ф. Энгельсеи «Коммунистически парте манифест — Iилман коммунизма эгара хьалхара программи документ», «Социалистически обществера инженери къахьегам». Политически дешара системе шоай знанеш лакхъераш верригаш а 68 саг ва, хIаьта царех 55 саго «Социалистически обществера инженерни къахьегам» Iомабу пропагандисташ — керттера инженер нов. Г. С. Бухаров, инженераш цп. В. А. Беков, И. Янченко, М. А. Левина, керттера экономист нов. Н. А. Хохлов, директора заместитель нов. В. И. Воронкин а болаш йолча кружокашка. Комсомольски дешара системе болх беш я «Экономически знаней лардаш» яха кружок.

Массови просвещене 10 школе 200 гаргга болхлои гIулакхера саги ва «Социализми къахьегами» яха курс Iомаеш. Цига пропагандисташ ба буровой начальникаши специалисташи. Экономика дешаш Iомадераш верригаш а 200 совгIа саг ва. Парткоме вIашагIъеллай керттера экономист нов. Н. А. Хохлов кулгалхо а волаш йола экономически совет. Экономически советаша пропагандисташта новкъостал ду занятеш кийчъеи чакхъяхеи. Пропагандисташтеи деша багIараштеи новкъостал дара УБР-е экономически кабинет а кийчъяьй. Цига а я гойтара пособеш а, порпаганда яра эша литература а, технически средстваш а, бурув деттача балхий Управлене гIулакхий хьакъехьара даннеш а, производстве хьалха латтарий опыт а. Парткоме (секретарь нов. Ф. В Щукин) хадданза тIахьожам лоаттабу партийни, комсомольски дешара, экономически образоване школайи теоретически семинарийи балха.

Специалисташеи болхлошеи экономика дешаш Iомадаро айдаьд план кхоачашъяра тIадерзадаь деладу цар гIулакхаш. 1975 шера план 126,3 процент, дIаицача шерашкарчул дуккха а тIеххкхоачашъяьй, пятилетка тIеххьарча шера миллион совгIча сома пайда баьб, хIаьта духхьал планал совгIа баь пайда я ба 560 эзар сом.

ХIаьта, нагахьа санна кирпишкий заводе политически экономически дешарах боалача пайдага хьежача? Укхаза политически экономически дешара лерттIа уйла тIаяхийтац с завода парторганизаце а, е кулгалхоша а. Завода директора нов. Дышинева ше пропагандист воллашехьа а, занятеш хан-ханнахьа яц, ераш а лоалама пайда лургболаш а яц, хIаьта партийни организаце (секретарь нов. Агиев) ле доагIар дац болхлой кадрай дешара юкъера кхоачамбоацараш дIаладахара. Экономически дешара занятешка производстве хьалха латтарий опыт Iомаяц, планаши тIаийца социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашлар духьа лоаттабеча къовсама тIаберзабаи болхлой теркам. Из бахьан долаш геттара эсала я арахеца продукци, заводо кирпишк хьаяра план кхоачашъьяле а, специалистийн болхлойн хьинар тIадерзадац къахьегама хьалаш эргадаьха тоадаран производствана механизаци яран, цудухьа лерттIа пайда хьахидац къахьегамах.

Партийни, комсомольски дешари экономически образовании вIаштIехьъяккхара беча балха баьча тохкамо хьахьокх, цу тайпара хьал иштта быткомбината, материально-технически Iалашон контора, иштта кхыараш санна йолча партийни организацешка а хилар. Лохача идейни боараме, вахарца а планови заданеши социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашлар духьа къовсам лоаттабара коллективана хьалхашка латтача декхарашца а ца ювзац ю занятеш, тIехьа йоахаши хьаухараш кIезига болаии ю. Цу тайпара моттигаш — партийни организацеша занятей чулоацаман уж вIаштIехьа яхаран, царех пайда дуккхагIа хургбола гIулакх дара уйла тIайохийташ ца хиларах, алхха шу доладелнача юкхье школай балхага хьажарах кхоачам а бий, цул тIехьагIа из тессе буташ хиларах хьахул.

Цу партийни организацеша кадрай дешара хьакъехьа этта хьал шоай собранешка дувцанза а шоай идейно-политически боарам лакхбара дешах лаьца Уставо дIадехараш кхоачаш ца дерашта де доагIар данза а даргдац. Кхоачамбоацараш укх гарггагIарча хана теркалдергдолгахи дIадоахаргдолгахи дог тийша хургда вай.

Партийни организацей берригa политически идеологически болх кхы а дукхагIа тIаберзабе беза КПСС XXIV съездо оттаяь Iилманца бакъяяь экономически социально-политически программа чакхъяккхара, X пятилетка декхараш толаме кхоачашдара, КПСС XXV съезда даха доагIача тайпара накъадахара.

Н. БОЙКО,
КПСС Малгобекски горкома политпросвещене кабинета заведующи.

ШЕРАГIА ЙОАРЖАЕ ЛЕКЦИОННИ ПРОПАГАНДА

«ЗНАНИЕ» ОБЩЕСТВА ПРАВЛЕНЕ III ПЛЕНУМЕРА

КПСС XXIV съезда, парте Нохч-ГIалгIай обкома X-ен XIII-ен пленумий, «Знание» общества лакхе латтача органий решенеш кхоачаш а еш республике белггала болх чакхбаьккхаб къахьегамхошта юкъе естественно-Iилман темаех еш йола лекционни пропаганда шеръяран тоаяран.

Нагахьа санна 1974 шера республике ерригa йийшачарех цу темаех яраш 4,2 процент а йолаш 2742 лекци хиннаяле, дIадахача шера уж 4441-га дIакхаьчар е ерригнех 6 процент.

Естественно-Iилман знанеш шерагIа йоаржаяра дукхагIа теркам тIаухийт Веденски, Надтеречни, Советски, Малгобекски, Шалински, Гудермески районашка.

Даим санна боккхача безамца ладувгI цу дешаех даьца профессораша Г. М. Сухарева, Ш. А. Алиева, М. Н. Смирновас, Iилмай кандидаташа, доценташа И. Д. Пиунова, Е. П. Ковнацке, Н. А. Рашкевича, лора М. А. Сулаева, хьехархоше Н. А. Тимирханова, К. В. Корнеевас, дуккхача кхычар ешача лекцешка.

— Грозненски мехкдаьтта института, Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университета, республика Iилма-тохкама институтий Iилмахоша г. Грозне предприятешка чакхдоах «Естественно-Iилман пропаганда яра ди», Iилмахой касткаста бахе жул республика юрташкарча коллективашка а, — аьнна белгалдаьккхар укх деношка хиннача пленуме доклад яьча «Знание» общества Нохч-ГIалгIай организаце правлене председатела заместитела, геолого-минералогически Iилмай доктора Ю. А. Стерленкос.

Естественно-Iилман знанешта пропаганда яра йолча совето лекторий республикански проблемийн семинараш чакхъяьхай, хIаьта правлене президиумо соахка техкар Надтеречни районе естественно-Iилман знанеш къахьегамхошта юкъе йоаржаяра дешдар, тIаккха цу хьакъехьа тIаийца соцам кхоачашбара новкъостал дир районни организацешта. Цу дерригaе холуш тоабир лакхе вай белгалбаьккхача лостамагIа беш бола лекционни болх.

Бакъда, республика къахьегамхошта юкъе естественно-Iилман знанешта еш йола пропаганда бIарчча хьаьийцача цуц тематика, идейно-теоретически боарам, лекцей дуккхал Iилма-технически революци дегIаярга хьежжа тахан хьалхашка уттача декхараша дIа ма-деххара яц. Правлене президиумой Iилма-методически советой де мел эшар даьлац 1974 шера молекулярни биологии генетикеи дегIайоалаяра КПСС ЦК-ас СССР Министрий Советой баьча соцамга хьежжа лекционни пропаганда йоаржаяра. Шоашта цкъа санна дуккхаза хьалха даьха доллаше а цу хьакъехьа хIанз а тIехьа ледарло ю Сунженски, Наурски, Ачхой-Мартановски, Урус-Мартановски, Ленински районашка.

Республика халкъа университеташка геттара кIезига я естественно-Iилман факультеташ. Цу лостамагIа лекцеш ешара кхоачам боллаш юкъеозац Iилмахойи лакха говзал йола специалисташи, хIаьта дуккхача хьехархой духхьал дешархой аудиторе на болх барах кхоачамбаь Iа.

Пленуме белгалдаьккхар естественно-Iилман знанешта пропаганда яра еш йола лекцеш хьалда атеистически лостам болаш хилийта еза аьнна. Цу деша гулбеннарий теркам тIаззар Надтеречни районни организаце правлене бехктокхамеча секретара Э. А. Мамакаева. — Соахка цул хьалха дIадахача шерачул районе шозза совгIа дукхагIа йийшай естественно-Iилмани дийнадухьаларей лекцеш. Из болх дика лелабу Горагорски Надтеречнии юкъерча школай хьехархоша. Доккха новкъостал хилар тхона республикански общества говза лектораш Е. Н. Ковнацкий, Н. А. Рашкевич, кхыбараш бахкийтарах. Цар лекцешка безам ца эккхаш ладийгIар района къахьегамхоша.

— Вайна массанена бохам беш хIама да, — аьлар нов. Мамакаева, — исторически памятникаш лархIа сарматски хазара кашмаш цхьаболча боахамий кулгалхой бехкагIа дохадеш хилар.

Республикански Iилма-методически совето, районни организацешта кIезига тIахьожам лоаттабу лекцей дикал тоаяра, царна рецензировани яра, лекторий говзал лакхъяр духьа лерттIа методически новкъостал лоаттадац.

ЛадувгIарий теркам тIаозаш дар пленуме Грозненски мехкдаьтта института профессора Г. М. Сухарева даь къамаьл. Цо хоадам болаш дийцар вай республике Iалам лорадеча, лаьттан ганзех пайда ийбеча нийсдолийтача кхоачамбоацарех.

Цо белгалдаьха дешаш дIахо доашхаш къамаьл дир цига доцента И. Д. Пиунова. Цо аьлар:

— Вай космически хана дах, тIаккха моллагIа гIулакх цун боарамга кхоачалеш дика вIаштIехьдаьккха леладе декхарийла да. Вай цIаккха диц ца луш хила деза космически темаех еш йола лекцеш атеистически кхетам болаш нах хьалкхебара чIоагIа пайдане йолга. Уж дешаш вIаши айхха дувза ховш лектор хилча ше лерхIачунга кхача, наьха сакхетам дикка лакхбе аьттув баргба цун.

— Нах бахача дIа а ухаш лекцеш ешара беча балха студенташ юкъеэзача бакъахьа хет сона, — аьлар Iилма-методически республикански совета члена, краеведчески музея болхлочо И. А. Эстерле. Иштта кIезига лакъа лоац естественно-Iилман знанешта пропаганда еча халкъа боахама тайп-тайпарча долкъой специалисташа. Хьаэзаргья вай хьуна боахама управлени. Хьу лорайра тIаверзаяь лекцеш еша декхарийла беший цар болх лой? ВIалла общественни декхар ца хьоадича а цар шоай балха керттера гIулакх лархIа ма доагIий цох. Цу тайпара ледарло ю опытни станце, санэпидстанце, иштта дуккхача кхыча организацешa.

Хьаэзаргья вай «СевКавНИПИнефть» институт. Укхаза болх беш ва лакха квалификаци йола ши эзар болхло. ХIаьта а бIарччача дIадахача шера естественно-Iилман дешаех лаьца цхьаь цаI лекци йийшац цар шоай коллективе а кхычахьа а, яхаш дувцар пленуме.

ИттлагIча пятилетке халкъа боахама хьалхашка оттадаьча декхарашка хьежжа естественно-Iилман лекцей тематика шеръелга Iалашде деза. Хаддаьза лоархIам бе безаш хIама да лекторий кадраш хьахаржар, цар методически говзал лакхъяр. Из гIулакх Iалашдера дукхагIа пайда нийбе беза ВУЗ-ий кхоачамех. Халкъа университеташка естественно-Iилман знаней факультеташ хьае еза. ШерагIа пайда эцанза баргбац лекционни пропаганда еча лекцей циклаех, дагахьарча журналех, тематически сайренех, гойтара пособех, технически средстваех. Даим Iомае а шерагIа йоаржае а еза лекционни пропаганда а къаьст-къаьстача лекторий а толашагIйола опыт. Лакхе белгалдаь кхоачамбоацараш дIадахараи декхараш кхоачашдараи тIаберзабаь соцам тIаийцар пленуме. Цо тIахьийхар республика лектораш къастта хургйолча парте XXV съезда решенеш кхоачашъяра шоай хьинар кхо ца дара.

С. МАЙСИГОВ.

ДЕКХАРАШ ТIЕХХКХОАЧАШДУ

КПСС XXV съезда сийлеца накъабахара доккхий социалистически декхараш тIаийцад Грозненски экспериментально-механически завода болхлоша. Продукцеш реализани яра хьалхарча шин бетта задани коммунистий форума болх дIаболабеча денга кхоачаш а еш, планал совгIа шин эзар сома маьха продукци маьхада яккха, кара а ерзаяь «Эд-10» яха керда тхьо машини «РМС-26» яха 35 станоки, кхыйола керда техника арахеца, къахьегама овсарле ах процент лакх а еш, планагIа лаьрхIачул совгIа паччахьалкхенна цхьа эзар совгIа сом пайда бе дош деннад цар. Уж толамаш доахача дизза дакъа лоацартда завода рационализаторашеи изобретателашеи. Цар кийч а яь производствана юкъеяхьа лерхI паччахьалкхенна цаI-ах эзар сом пайда бергбола 15 рационализаторски предложени. Цул совгIа завода болхлоша хьалхарча шин бетта юрта боахама лаьрхIа кхаь эзар сома продукци кийч а еш 10 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхое лерхI.

Уж декхараш толамца кхоачашдергхилар хьахьекхад чакхбаьнача январь бетто. Дерригача технико-экономически хьокхамий бетта задани ханал ши ди хьалха кхоачашйир завода болхлоша. Уж толамаш кхы тIа а тоадеш къахьега болабенаб уж укх февраль бетта а.

Дикка тIеххкхоачашйир цар 1975 шерен бIарччача пятилеткан плани тIаийца социалистически декхараши. Продукци маьхала яккхара дIадахача шера план 25 декабре кхоачашъе езаш хиннача 9 декабре кхоачаш а еш, лаьрхIа хинначул шозза дукхагIа товарни продукци маьхала яьккхар.

Завода коллективо доахача къахьегама толамашта юкъе дизза дакъа лаьцар рационализаторашеи изобретателашеи. Цар шера производствана юкъейихьача рационализаторски предложенеша тIаийцача социалистически декхарех бе безаш хинна пайда 2 эзар сом долча, цар производствана юкъейихьача 43 рационализаторски предложене 53 эзар сом пайда бир. Завода коллективерча хIара болхлочо шоай предприяте лостам беш 25 сахьата болх бир. Цул совгIа шоаш мукъа болча деношка городе лостам бера 21 эзар сома маьха турникеташ хьайир цар. Юрта боахама 11400 сома новкъостал а деш тIеххкхоачашдир шера тIаийца хинна социалистически декхараш.

Укх тIеххьарча хана завода коллективо чIоагIа къовсам лоаттабу арахеца продукци дукхагIа, дикагIа, дарегIа хилийтара, металл, электроэнерги, доагор кходара, производства экономически эффективность лакхъяра, потребителаша чIоагIа хоатташ йола керда продукци арахецара. Цу лоархIамерча балха тIа а дика ка йоал. Шера тIаийца хинна социалистически декхараш тIеххкхоачаш а деш иислагIча пятилетка тIеххьарча шера завода коллективо кходир 10 тонни металл, 20 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, 11 тонн условни доагор. ДIадахача шера кара а ерзаяь арахеца йолаьй потребителаша чIоагIа хоатташи дика дIаэцаш йола «АР-53А» яха керда модернизировании машинаш. ХIаьта бIарччача шера цхьаккха рекламаци кхачанзар заводе арахеца продукци эсада я аьнца.

Из дерригa беркат хьаккхоллаш дараш къахьегамхой доцо кулгаш да. Заводерча бригадашта юкъе хаддаза социалистически яхье хьалха а латташ хьинаре къахьегаш хилар ца белгалъяьнна я Просвирнин Анатолий Иванович, Забабурин Алексей Александрович, керте латта бригадаш. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа нормаш 125 — 130 процент кхоачашъю цар. Шоай новкъосташта хьокхам телаш болх беш ба токарь Кузьмин Иван Корнеевич, строгальщик Ченин Владимир Егорович, фрезеровщик Кирильцев Анатолий Павлович, кхы дуккха бараш а. Уж хIанз 1977—1978 шерий чотах къахьегаш ба.

«Производства эффективность лакхъяри болх дикагIа бари духьа, 1976 шера халкъбоахама планаш толаме кхоачашъяр духьа делача социалистически яхьа хьакъехьа» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК соцам завода берригача болхлоша бийца а бийца иттлагIча пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра доккхий декхараш тIаийцад. Укх шера план 29 декабре кхоачаш а еш, планал совгIа 20 эзар сома продукци маьхала яккха, ши эзар сома халкъа эша товараш арахеца, арахецача продукцега дIалодар лоадарах производствана 17 эзар сом пайда бе, цхьаккха тайпа брак йоацаш продукци арахецара йола метод производствана юкъейоалзе лаьрхIад цар.

ИттлагIа пятилетка — дикала пятилетка хилар кхета а деш, уж декхараш толамца кхоачашдара ерригa шоай торонаш оарцагIа яьхай цар. «Дикала пятилеткана — болхлочун тешам», «цхе шера план — шин шерен ах шерен», «хьона пятилетка — тха дийнара къахьегам» яхача девизех къахьегаш дукха болхлой ба заводе хIанзлехьа. Иштта къахьегача цар укх шера — 23 организационно-технически мероприяти чакхйоаккхаргья, керда арахецаргья асфальт бIоахбеш йола «АР-53А» яха бIаь машина, цу даькъе итт модернизированни яр а йолаш, «Эл-10» яха 50 машина, лоаца вьлча заводе арахецача ерригача продукцех 69 процент яр керда продукци хургья. Завода производства экономически эффективность лакхъяра завода болхлоша дош деннад 11 тонн металл, 20 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, 12 тонн условни доагор кходе а паччахьалкхенна 10 эзар сом пайда бергбола 46 рационализаторски предложени производствана юкъе яхьа а. Вай мехка экономика айяра, советски наьха хьал-торо тоадара партеи правительствеи дIадехараш ларде а лувцаш уж декхараш толамца кхоачашдара бIубенна дIадоладаьд завода болхлоша иттлагIча пятилетка хьалхара шу.

Б. КОСТОЕВ.

«Братско-Усть-Илимски территориально-производственни комплекс вIашагIйоллалга чакхдаккха, СЭВ членаш долча мехкаша дакъа а лоацаш целлюлозни завод хьалъелга Iалаш а деш»
(парте съезда оттаяьча КПСС ЦК проекта тIара)

Иркутски область. Ангара аьтта оагIорахьарча йисте Усть-Илимске хьалъеш латт йоккха хьунпромышленни комплекс.

Хьалхарча арлIагIа хьалъеш йола комплекса объект — целлюлозни завод я. ХIанз укхаза сихдаь лаьттанашара балхаш деш, низ бола техника хьатIаозаш я, завода керттерча корпуса монтаж е йолаьй.

СУРТА IА: целлюлозни завода керттерча корпуса каркас еча еш йола монтаж. Цунна эша деталаш ГДР-ра, Польшера, Венгрера, Болгарера, ейта я.

Э. БРЮХАНЕНКО сурт.
ТАСС фотохроника.

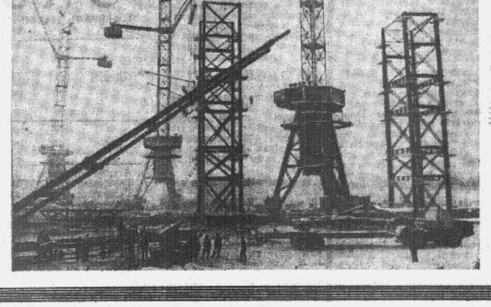

ТРАНСПОРТ ВIАШТIЕХЬА ХУЛЕ — АВАРЕШ КIЕЗИГАГIА ХУРГЬЯ

Паччахьалкхени шоай доалахьарен автомобилаш хеккарашта хьалхашка лоархIаме паччахьалкхен гIулакх эттад — юкъ-юкъе технически хьажараш де деза. ХIанз хургдола хьажар а соахка хиннар морг да, хIаьта иштта шин даькъа декъадениа а хургда.

Хьалхарча даькъе эггара хьалха ерригача паччахьалкхен транспортни средствашка хьажа лерхI 1 мартера 15 майга кхаччалца. ШоллагIа экзамен 1 октябрера 31 октябре кхаччалца хургья. ШоллагIча даькъе хьож хадданза нах дIаюха кхувлача пассажирски транспортаген (автобусаш, таксеш) грузовой автомобилашкеи. Наьха шоай доалахьарча транспортага технически хьажар январь бетта дена дIадоладеннад, укх шера 30 июне кхаччалца дIагIоргдолаш а да.

Вайна массанена а ховш да, технически хьажар лоархIаме паччахьалкхен мероприяти йолга. Транспорт технически сакхат ца доллаш кийча хиларах тийша да производственни декхараш шоай ханнахьеи дикеи кхоачашделга, хатар доацаш наькъагIа лелилга, хIаьта иштта мухь кхахьарцеи пассажираш дIа-юха кхувларцеи дувзадениа кхыдола халкъбоахама дешаш къестаделга.

ДIадахача шера технически хьажаро хьахьекхар дуккхача транспортни предприятеш а хьажарга кийча хилар [illegible] Грозненски АТП, «Чечингстройтранс» ПАТО, «Красный молот» яха завод, Малгобекски электросеташ, «Грознефть» яхача УТТ, [illegible] юрта боахама, цIеной-коммунальни боахама министерствай автобоахамашка, «Севкавнефтегазстроя» № 1 йолча автобазе.

Белгалдаккханза дарглац пассажирски транспорт шоллагIча хьажарга во кийчъяь хилар. Царех я ГПАП-1, ГПАП-2, Шелковской АТП, Гудермески АТП, кхыяраш; транспорта технически кийчо геттара эсала яь хиннай цига. ДIадахача алхха цхьан шера духхьал цу бахьанагIа 50 гаргга хатар хиннад наькъашка доккхий зуламаш а доалаш.

Наькъашка дукха хатараш хул водителаш дика увахцIена ца хиларах.

Дуккхача кулгалхоша телхабу водителашта лораш хьожийтилга декхар а даь тIадожадеш бола РСФСР Министрий Совета № 840 йола соцам.

Масала, технически хьажар дIадоладаьча хана гучадаьлар «Чечингстройтранс» яхача объединене ха чакхъяьна 80, транспортни управлене 65 водитела справка хилар, иззамо хьал да «Чечингкооптранса» Грозненски автобазе а кхыча боахамашка а.

Транспортана дувзадениа наькъашка хатараш хилари ца хилари автомобильни транспортерча технически служба гIулакхех тийша да дуккхача хьале. Вай республике хIара шера 30—35 хатар хул автотранспорт технически вIаштIехьа ца хилар бахьанехь. [illegible] Вай мехка автомобилашкарча технически хьала автотранспортни боахамаш долчча тIахьожам чIоагIагIа лоаттабара нийсса чакхдоахаш гIулакхаш да доккхийча боахамашка диагностика станцеш хьалъяраи диагностически линеш юкъейоалаяраи. «Наькъашка гIолла лелар кхераме ца хилийтара кхы тIа а гIулакхаш чакхдахара хьакъехьа» СССР Министрий Совето 1972 шера баьча соцам тIа оттадаьд 200 а кхы дукхагIа а автомобилаш чуйолча ерригача автотранспортни предприятешка хIанзарчар тайпара йола диагностика линеш йохкилга. Вай республике цу тайпара автопредприятеш дуккха йоллашехьа а, из проблема хIанз а къоастаеш яц.

Укх шера транспортни средствашкарча технически хьалага хьожача хана цIенхаштта декхараш, наькъагIа лелара Правилашка, автомобильни транспорта технически эксплуатаци яра Правилашка, автомашинаш арахийцача заводий инструкцешка белгалдаь декхараш хьалхашка оттадергда.

Ца хьожаш цхьаккха дича а йита а йиш йолаш яц тормозной система, рулевой управлени, чархаши царна тIайоахка шинаши, сердал тела приборш а хоам беш летаю сердал а, цикъ шаьрагIа бIаргабайташ, гоахьарча хьала дух- [illegible] средство яле, вIаштIехьа йоацаш лоархI из. Къаьсттача гIулакхашта лелаеча автомобилий технически хьал тахкарад совгIа, къаьсттача гIулакхашта лаьрхIа оборудовании цар тIа латтий а хьож.

Йоккха проблема я города территори фон цIена лоаттадар. Нагахьа санна дуккха гаьнаши хьунаши ягIача города йистошка автомобилаша арахкувсача газаша фо бIехдар башха холуш деце а, города юкъе приборашта а кхыметтел пехкашта а холу из, къаьстта а транспорт дукхагIа леланза ца йоалача сахьаташка. Цхьа эзар автомобило хIара дениа феца урагIа ма ухийтай кхо тонн совгIа углерода цIалхи бIаьш килограммаш кхыйола зуламе веществаши. Уж веществаш автомобилаша кIезигагIа аракхусара дуккха наькъаш да.

Масала, И. А. Лихачева цIерагIча заводе эксплуатационни тохкамаш даь даьннад керда форкамерни двигатела. Из двигатель лоха актанови число долча бензинаца болх беш я, цу тайпара вIаштIехьдаьннад зуламера, дохьаж доалла веществаш феца урагIа ухийтилга соцаде. Хьаеш я газ араеттача турбах йоахкаю къаьстта шоай тайпара фильтраш, хьаю газаца болх бергбола двигателаш.

Горьковски автозаводе дукха а йоахаш «Волга-ГАЗ-24» [illegible] латтача хана. Долче, автобоахамашка доагора системаш нийсъяра лоаттабу тIахьожам чIоагIбаь ца Iеш, путепроводаш хьалъе, перекресткаш хургйоацаш улицаши наькъаши тоаде, гIашлошта лаьтта кIал гIолла наькъаш дахка а деза.

Технически гIулакхаш деча «ВАЗн», «Ташкалинский» яхача станцеша технически гIулакх деча хана а хIаьта иштта автомобилашка технически малагIча хьал тIа я хьожача хана а араеттача газашца углерода цIалх мелла хьежа деза (хIаьта, из таханалица хьа даь дац), тохкамаши гIулакхи дикагIа де деза.

Бийсашна наькъашка хатар хилара керттера бахьан да сердал телача приборех пайда нийса ца эцар. Духьала йоагIача транспорта водитела бIаргашта сердал тIаувттаелга сердалонах пайда эца цуна ца харах е наькъагIа лелара правилаш толхаярах хинна ца Iеш, иштта фарашкара сердал нийса ца харах а хулаш да. Цхьабакъда легковой автомобилий фараш технически гIулакх деча станцешкеи хIаьта грузовой автомобилий яраш транспортни боахамашкеи нийсъеш яц.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето 1974 шера баь- [illegible]

Уж ерригa хIамаш хила еза наьха шоай доалахьарча автомобилаш тIа а. Лакхе мел дийцачул совгIа паччахьалкхен а наьха шоай доалахьарча а легковой автомобилаш дIаехка оасаш йолаш хила еза. Шоай доалахьара транспорт йолаш бараша шоаш бахача территоре тIарча чурча гIулакхий горрайотделашка йоалае еза из технически малагIча хьал тIа я хьажийтара. Цунга хьожача хана машиний даьша хьагойта деза технически паспорт, водитела удостоверени, лораш хьажа чакхьялара справка, автомобилага хьажарах доагIа ахча — 1 сом 50 кепиги, мотоциклана — 1 сом дIадалара квитанци; городашкеи городий хьисаперча болхлой поселкашкеи бахача наха шера дала деза ахча дIадалара квитанци.

Наьха шоай доалахьарча транспортага хьожача дакъа лоацаргда технически гIулакх деча станцеша. Наьха шоай доалахьарча транспортага хьожача хана станце дакъа лацар сенах латт аьлча, из латт, автомобиль, технически малагIча хьал тIа я хьажарах, машиний дай раьза бале, автомобила эша гIулакх дари ремонт яри, транспортни средстваш вIаштIехьа хилара хьакъехьа цар даьшта оттаяьча образеца справкаш яларах. Из справка цхьан бетта мегаш а транспортни средстваш тIайоалае ца а езаш, технически хьажарах уж чакхъяьннай аьнна ГАИ белгалонаш яра кхоачамболаш а я.

Технически хьажар — хIара шера чакхйоахаш йола мероприяти, хIаьта цунна лерттIа, [illegible]

А. КУРИЕВ,
Нохч-ГIалгIай АССР МВД ГАИ воккхагIвола госавтоинспектор.

ФУ ДАЬД РЕЙД ХИННАЧУЛ ТІЕХЬАГІА?

ЦаІн ахи бутт совгІа ха дІадьавай МагІалбикерча боахамашка Іай доахан кхабаре гІулакхаш мишта дел хьожаш гороДерча «Ленина байракх» газетіца цхьана «Сердало» газето яь рейд хинна. Дукха цІенхашттара кхоачамбоацараш гучадаьхадар рейдови бригада.

Фу даьд боахамашка рейдо белгалдаьха кхоачамбоацараш дІададахара, Іай хьайбаш кхабара гІулакх тоадара? Из доа тохкаш хилар укх деношка юртбоахама производственни управленеи юртбоахама продукташ кийчъяра тІахьожам лоаттабеча инспекцеи болхлой.

Цу тохкамо хьахьекхар цхьацайолча фермай коллективаша юххьенца шоай балха юкъе хинна кхоачамбоацараш дІа а даьха, цхьа килограмм а зехьа ца бойтал долаш долча доакъарий кхом беш Іан заманахь доахан Іалашдара гІулакх вІаштІехьдаьккхалга.

Масала, «Советский», «Малгобекский» совхозий шуошна доахан кхоабача фермашка (бригадираш ни. Картоеви Алероеви) дерригача кхийшка а дийнахьа доахан латтача картошка а доакъар когашта кІал ухаргдоацаш дика кийчдаьд хьаьш. Доахана ондалга а могашалга а хьежжа вІаштІехьдаьккхад царна Іунал делга а. ДикагІдола довкъараш а луш шоаш къаьстта кхоаб гІелденна кІалдиса доладенна доахан. Цудухьа цу фермашка Іан кхоачам балла доакъараш а да, хІьата цига кхоаба доахан лерттІача хьале а да. Кийч ца деш ше долчча беса ча доахана дІателар мара кхы харцахьа хІама дац.

Укхаза хьалха а санна кхоачамбоацаш да цхьакха: доахангара хьайоаккха шура кІезига хилар. Масала, «Советский» совхозерча ферме кхоабаш 277 етт ба, дийнахь-бус йоаккха шура 410 килограмм мара яц, вешта аьлча дІададахача шера январе яьккхачул 200 совгІа килограмм кІезигагІа. ХІьата «Малгобекский» совхоза ферме 213 Іаттагара дийнахьи буси йоаккх 420—440 килограмм шура. Соахка укх хана йоаккхаш хинначул 600 килограмм кІезигагІа я из.

Иштта «Советский» совхозе да укх Іай кхоабаш кхаь отарашка жа — шинахьа жерчаши цхьанахьа цІунтойи. Укхаза боккхагІбола жа Іуй ба С. Хамчиев У. Цицкиев Л. Айгумов. Кхьинахьа а жена Іан кхоачам беш тайп-тайпара доахъараш ца отарашка кийчдаь.

Кхоачамбоацараш: кхаь а отарашка хьаьш дац доакъараш когашта кІал дІаэехк: из бахьан долаш доакъарий цхьа дакъа ца дуаш дус: жерчашца цхьана кхоабаш да октябрь бетта денз кой: гІелденна кІалдиса доладенна да цІунтой: жа латта моттигаш хан-ханнахьа хувцаш, кІалхьарцар дац, хІаьта С. Хамчиева жа массе а хана кІал тІоадал йолча цхьан карта латт. Цо новкъарле ю лерттІа жа дегІадахкара, цар овсарле лакхъяра, лерттІа тха хьахилара.

284 бежан долаш доахан лeладеш ферма я «Луч» совхозе. Царех 71 етт ба. Шоьтта Іан кхоачам беш доакъвраш да ферме Іалашдаь. ЛерттІа йоакхо еш царех пайда а эц. Цхьабакъда маша Іалаьмате лоха да укхаза я. Дийнахь-бус йоаккха шура 120 килограмм мара яц.

Инъ отарашка жерчаш а да совхозе кхоабаш. Царна а кхоачам беш доакъараш да. Цхьабакъда, хьаьш ца хилар бахьан долаш, лаьтта дохк царна доакъараш, хан-ханнахьа кІалхьарцар дац, жа латта моттигаш хувцап. Из бахьан долаш доакъарий цхьадола дакъе зехьа дов.

Рейд хинначул тІехьагІа хувцаденна хІама дац «Кавказ» совхоза шоллагІча ферме. Кхийшка уйнаш леха кІоагарч доахк, цар чу тІоадал латт. Кхо арадоаккхилга кулг-кара леладу. 150 етт латтача хьаьш дац. Царна доакъар когашта кІал Іодехк. Тоъаш дац хьаьш эІамига доахан латтача а. Из бахьан долаш доахан вІашкагІерт, эсалагІа дараашта доакъар дІакхачац. Ферме 269 Іаттагара 1200—1300 килограмм шура йоаккх дийнахьи буси. Из хІара Іаттагара юкъера лаьрхІача кхыча боахамашкачул дукхагІа яле а, дІададахача шера укх хана йоаккхаш хиннач 500—600 килограмм кІезигагІа я.

Доахангара шура йоаккхилга дикагІа лел заведующи М. Тимирбиев волча «Кавказ» совхоза № 1 йолча ферме а. Укхаза кхоабача 139 Іаттагара дийнахь-буc 600 килограмм шура йоаккх. Цхьабакъда моттигаш кІезига хилар бахьан долаш Іаьсашта гетта я. Цар дІалаьцай ферме болх берашта бытовой гІулакхашта лаьрхІа хинна моттиг а. Ханналъа хьаьш цІен ца дар бахьан долаш, доккхагІдолча Іаьсашта дІателачa доакъарах цхьадар когашта кІал ух.

«Кавказ» совхозе доахан леладеча шина а ферме доакъарех пайда эц оттальча рационага хьежжа. Ча вІалла кийч ца деш дуаду ца аьлча, кхы ала хІама дац. Цхьабакъда цу фермашка кхоабача доаханна Іан кхоачам балла гІожен мошен довкъараш дац боахаме.

«Кавказ» совхозе дулха кхоабаш да 420 бежан (воккхагІвола бежа Іу Ахмадов Умаахьат). Укхаза вІашагІкъовстадаьза цхьана латт тайп-тайпара ханаш йола шинараш, сиргІаш. Шинарех цхьадараш даьхкаргдолаш да. Цхьадола доахан астагІа лелхаш а да. Кхоабача доаханна юкъе и говраш а. ГІожа доакъараш ара юккъе карта Іодехк укхаза доаханна, ча дикагІа дуаргдолаш кийчдац.

Иштта цу совхозе тохкам баьча жа латтача отарашка а (боккхагІбола жа Іуй Х. Бетербиеви Д. Бахаеви) гучадаьлар кхоачамбоацараш. Ханханнахьа хувцац жа латта моттигаш, е цІен а яц. Хьаьш а доацаш лаьтта Іотувс доакъар 948 цхьа шу даьнна цІин-жерч да Д. Бахаева леладеш. Царех ахаш гІелденна кІалдиса да. Ер шу доладелча дена 14 устагІа беннаб, кхы итт леча дІакхаьча а ба укхаза. Кхыметтел кІалдисача жена а концентраташ телац укхаза.

Кхы а вогІа латт гІулакхаш заведующи С. Байсаров волча Ахриев ГІапура цІерагІча совхоза доахан леладеча ферме. Укхаза Іай кхоабаш да 832 бежан, царех 294 етт а болаш. Довхан латта моттигаш Іан кийчъяьац. Деррига доахан чІоагІа гІелденна да. Ши шу даьнна эІамига доахан: шинараши сиргІаши вІаци къоастаданза а гІелалла геттара кІалдиса а да. Царех 80 бежан къаьстта кхаба хьакъоастадаьа. Цхьадараш хьалгІатта ца могаш да. Уж дикагІа кхаба царна дІадал концентрированни доакъараш а дац ферме. Дукха доахан да гирз даьнна. Цхьадола Іаьсий а чагаргаш яьнна да. Цо гойт укхаза ветеринарни болх во латтилга. Укх шера даь журнала тІа дІаяздаь итт Іаса хІанз а тамагІа данза да.

— Совхоза керттерча специалисташа номераш яхкийтани тхона, — бехказа бувл ферма болхлой.

Іан кхоачам хиллал доакъараш дац ферме. ХІьата а лерттІа цар кхом бац укхаза. Кхийшка хьаьш дац, доакъараш когашта кІал Іотувс. Из бахьан долаш царех ахаш гаргга зехьа дов. Ча а вІалла кийч ца деш, ше долчча тайпара дІател доаханца.

Цунга хьежжа лоха да цу ферме маша а. Соахка укх хана йоаккхаш хиначул 500—520 килограмм кІезигагІа я хІанз ферме йоаккха шура.

Массе а оагІорахьа лерттІа Іан кийчо яь а дика кхоаба а да цу совхозера воккхагІволча жа Іун Бахмадов Мадe жерчаш. Укхаза каст-каста хувц жа латта моттигаш, хьаьшкеи нийшке тел жена доакъар. Цудухьа онда а дика а да деррига жа.

ХьалхагІа рейд хиннача ханачул дукха а вогІа латт гІулакхаш «Ингушский» совхоза доахан леладеча фермашка а. Масала, бригадир А. Алероев волча бруцеллезни доахан леладеча ферме декабреи январеи даь бархІ Іаса дІаязданза да. Цхьан клетка чу улл денна Іаса. БІарча дийнахьа дІа ца доаккхаш улл из.

ТІаьда я доккхагІдола Іаьсий латтача моттигашка а. Ханнахьа хувцац кІалхьарцар. ГІийла а чагаргий лазар кхийтта а да дукха Іаьсий.

Ферме дийнахь-бус мел шура йоакх, хьайбашта мел малагІа доакъар дІалу, ферме мел доакъарий кхоачам ба хац кхыметтел заведующена а. ХІаьта ча вІалла кийч а ца деш дІател. ДІатеххачa укх ферме 298 Іаттагара дийнахьи буси йоаккха шура 500—530 килограмм мара яц. Из 300—400 килограмм кІезигагІа я соахка укх хана хІанзарчул кІезигагІча доахангара йоаккхаш хиннaчул.

Иштта лоха да маша «Ингушский» совхоза кхоалагІча ферме а. Укхаза дулха кхоабаш да 320 бежан, царна юкъе бахача нахагара ийцараш а долаш. Воча хьале а гирза лазар кхийтта а да уж доахан. Из бахьан долаш 20-ча январе заготскоте дІа ца эцаш дисад цу фермера паччахьалкхенна дІададала дага хинна 200 эІамига бежан.

Иштта латт тахан а МагІалбикерча боахамашка Іай хьайбаш кхабара гІулакхаш. Дукха ха йоацаш МагІалбика горсовета исполкома заседане дийцад из дош, Іай доахан кхабара гІулакх тоадара, маша лакхдара, кхом беш докъарех пайда эцара боахамашка чакхдаха деза гІулакхаш белгалдаьхад исполкома соцам тІа.

Теша лов, хьалха Іан кийчо яра хьакъехьа хиннар санна кхоачаш ца беш бусаргбаш хІанз исполкомо тІанийца соцам, аьнна.

М. БЕЛХАРОЕВ,
керттера госзаготинспектор.
А. ХАРСИЕВ,
«Сердало» газета собкор.

ЧІоагІа дог гІоздаьнна тІанийцар «Производства эффективность лакхъяри болх дикагІа бари духьа, 1976 шера халкъбоахама планаш толаме кхоачашъяр духьа лелаеча Ерригсоюзни социалистически яхьа хьакъехьа» КПСС ЦК, СССР Министрий Совето, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК баь соцам Червленская яхача станцерча № 505 йолча наькъашта ремонт еча участка къахьегамхоша. Из документ ара мадаьллинге а вІаштІехьдаьккхад укхаза из дешилгеи Іомаделгеи.

СУРТА ТІА: иттлагІча пятилетка хьалхарча шера план толаме кхоачашъяра Ерригсоюзни социалистически яхь йоаржаяра хьакъехьа КПСС ЦК, СССР Министрий Совето, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК баь соцам участка болхлошта бешаш ва партбюро секретарь Данин Иван Алексеевич (юкъе латтар).

М. Ткаченко тексти сурти.

Цементникий гІулакхаши де лерхІараши

ИттлагІча пятилеткагІа де дезараш къаьстта дика белгалдаьхад «1976—1980 шерашка СССР халкъбоахам дегІабоалабара керттера лостамаш» яхача парте XXV съезда оттаьча КПСС ЦК проекта тІа. «ИттлагІча пятилетка керттера декхар да, — йоах цу исторически документа тІа, — общественни производство дегІаккхувлара, цун эффективность лакхъяра, Інламан - технически прогресc елга сихдара, къахьегама овсарле лакхъяра, халкъа боахама ерригача звеньяшка болх тоабара йола Коммунистически парте курс йизза кхоачашъелга». ЧІоагІа раьза болаш тІанийцар из Нохч-ГІалгІай цементни завода болхлоша. Цар укх пятилеткагІа карарзае езаш я предприяте керттера проектни мощностащ. Из болхлошта тІалатташ бола боккха бехктокхам ба. ДІадахача шера завода коллективо кхоачашъянзар паччахьалкхен план. Из нийсделар цун ший бехкагІа а иштта цун боацача бехкагІа а. Завода тІадиса декхар хилар 79 тонн клинкери 106,5 эзар тонн цементи.

МалагІа бахьан да-теш шийна хьалхашка латта декхараш завода коллективо кхоачаш ца дар? Керттердар да каст-каста кхесташ йола машинаш болх ца беш сецаш хилар. Цементни завод болх бе йолалуча хана цун пийшкашка хаддаза болх байтара мазашна газ лоаттае декхараш тІанийцадар «Чечингаз» управлене коллективо. Наггахьа ха мара ягІац пийшкашта мазашна газ йолаш. ХІанз а моттигаш нийслу газ ца тоъар бахьан долаш цу шин пийшках цаІ болх ца беш сеца латташ.

Завода коллективо паччахьалкхен план кхоачаш ца яра беррига бехк газовикий бий-теш? Бац. Из гІулакх хила тарлуга кхета а деш хьахьожадаьдар мазутни боахам билдара дола ахча. Укх тІеххьарча ханалца предприяте кулгалхой шоашта газ тоъаш хургья мотташ хьахийцача ахчах пайда ца эцаш баьгІар. Цар лийрхІача бесса хиланзар гІулакх, из бахьан долаш предприятена а паччахьадаьенна а доккха зе хилар.

Цементни завода балха тІа чІоагІа Іаткъаргдолаш хІама дир В. И. Ленина цІерагІча Московски электромеханически завода кулгалхоша а. Завода шламнасосашта лаьрхІа цар хьаяхкийта электродвигателаш массехк дийнахьа мара болх ца беш яьга дІаялар. Цох лаьца цементникаша дІуккхаза яздир московски электромеханически завода кулгалхошка. Уж тоаяра а царна ремонт яра а дукха хан ахчен доаде дийзар. Нийсденна кхоачамбоацар дІадоаккхача цементникашта доккха новкъостал дир «Кавэлектромонтаж» управлене Грозненски участка коллективо.

Укхаза хьалхашка отт укх тайпара хаттар: цементни завода болх ритмично дІабахийтара доля хьалаш вІаштІехьдаха йиш ярий-теш цу коллектива ший? Яр. Массе а тайпа а говзал йолаш, шоай балхах дика кхеташ дукха специалисташ ба цига. Цхьабакъда цар къахьегам кхетамца вІаштІехьбаьккхабац кулгалхоша, кхетама болх бац болхлошта юкъе. Из бахьан долаш болхлой дІа-юха бувлаш каст - каста хувцалу. Духхьала дІадахача шера нийсбетта заводе керда хьаийцар 441 болхлой дІаваьккхар 421 саги хилар. ТІаккха лерттІа болх дІабаха йиш йий? Яц. КІезига болх бу цементни заводе къона специалисташ йоккхагІа опыт йолчарна тІачІоагІбеш, царга дешийташ. Укх тІоххьарча шин шера массехк саг мара вахийтанзар кхыча цементни заводашка Іомавала, иштта вахийтанзар дешара заведенешка а.

Белгалдаьха дийтеш завода коллектива болх тоабара наькъаш? Укхаза ала дезаш да болх тоабара даькъе біубенна из къахьегаш хилар. Керттера теркам тІабахийтаб укхаза къахьегама овсарле лакхъяра, социалистически яхь кхетамца вІаштІехьъяккхара. Яхье баьннараша даьгха толамаш, дикагІйола опыт шерра дІайоазийта болабеннаб заводе укх тІеххьарча хана. КарагІдийнараш, нийсденна кхоачамбоацараш дувцаш каст-каста араювл «Молния», «Тревога» яха листокаш. Цар хьабовзийт социалистически яхье котбаьннараш, планови задани кхоачашъеча хьовзам баьраш.

Нийса леладу заводе моральни материальни стимулех пайда эцилга а. Социалистически яхье котбаьннараш та карара - кара тела ЦІе байракхаш, вымпелаш, ахчан премеш тел, сийлен доска тІа кхухь, предприяте радиожурнала чу гІолла хьаккхайкабу.

Цементникашта хьалхашка латтараш бехктокхамеи лоархІамеи декхараш да. 1976 шера цар ара а хийца маьхала яккха езаш я 920 эзар тонн цемент. хІаьта пятилетка чакхйоалача хана завод проектни мощностага а кхоачийташ цига арахеца йолае лерхІ цхьа миллиони 200 эзари тонн цемент. Хьалхашка латта декхараш доккхий да, цхьабакъда цементникашта кхоачашдулургдолаш да.

Т. ДИКАЕВ.

ЯЛАТ ДУКХА ХУРГДА

Боахама деррига доакъошка санна хьажкІаш лелаечa звеньяшка а йийцар «1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегІабоалабара керттера лостамаш» яха КПСС Центральни Комитето XXV съезда оттаяь проект. Цу лоархІамеча документа тІа белгал мадаккхара укх шера ялат дукхагІа даккхара шоай тороиаш тахка а техка керда лакхара декхараш тІанийцад хІара механизатора.

Уж декхараш толамца кхоачашдара хІанз тхоай керттера декхар лоархІ оаха тракторашаи ерригa юрта боахама инвентари дика а сиха а тоаьь йоаккхилга, кондиционни боарамга дІакхоачадеш фу цІендаь доаккхилгa, гурахьа йийнача культурашта гІулакх дела. Из бехктокхамера балхаш кхоачашдеча хІаране дага лоаттаде деза коллектива толам, планаши тІанийца социалистически декхараши кхоачашделга цун къахьегамах тийша долга.

Тха механизатораша толамца кхоачашйир нийслагІа пятилетка. Къаьстта хьинаре къахьийгар Б. Кулбужева, Б. Кодзоева, Ю. Гелисханова кулгалдеча коллективаша.

Производства эффективность лакхъяри болх дикагІа бари духьа социалистически яхь йоаржаярах бола КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК соцам хьал а лоацаш парте XXV съезда сийна къахьегама вахте айттаб совхоза механизатораш.

ХІанз ерригa уйла тІаяхийтай механизатораша тракторашие юрта боахама техникеи тоаяра. Цуьца цхьана органически удобренеш кхашка дІаувз. ХІинзле вархІ эзар тонн дІаэзай кхашка, план итт эзар тонн йолча. Цо тоьо хулийтаргья юрта боахама культураш дІайийнача хІара гектара хьувкъм лаккбе.

Укх шера хІара гектара тІара 40 центнер фуалъяьха хьажкІаш яха лерхІ са звенос, план 25 центнер йолча.

Уж декхараш кхоачашдара хІанзле кхашка дукха къахьийгал тха звено членаша. Соахка гурахье эзба аьхад хьажкІаш дІаювргйола деррига лаьтта. ХІара гектара тІа 40—50 килограмм минеральни удобренеш яхкай. БІаьстан юхье шин дийнахьа лаьттанцара тІоадал социергья оаха. ТІаккха лаьттана обработка а яь «Одесская-10» яхача фух йола хьажкІаш дІаювргья.

Укх шера яхье вагтва со цІи хезача тхоай боахама хьажкІаш лелаеча Гелисханов Ювсапцеи Олигов Абубакарцеи. Оахам деш а удобренеш товсаш а тхоайла дІа-хьа долхаш хьожаш хилар тхо. Де лезарех дагадийлар. Гурахьа йийна культураш дика хьахилнай. Ялат дика хила декхар да тха совхозе.

Я. ДАУРБЕКОВ,
«40 лет Октября» совхоза хьажкІаш лелаеча звено звеньевой, Къахьегама ЦІеча Байракха, Октябрьски революце орденаш лелаер.

ЦУ ХАНА ДЕНЗ...

ЗІамига йиІиг йолча хана денз доаркай болх безаш хиннай Люба. Цун нана а яр ферме балха. Каст-каста ухар Люба цига йий нана долча новкъостала. Етт-м беттийтацар нанас цуьга, йол, силос, хьатІаийтар. Иштта кхы бай болх а байтар. ЧІоагІа хьогар Люба шийа наьнах, кхыча доаркаех. «Ираз децарий цхьа етт беттилга» аьле хеталора. Юххера а дийхар цо наьнага, етт беттийта аьнна.

— Деша Іа, — аьлар нанас, — доахан детта-м кхуврга хьа...

Ше бархІ класс яьккха маьллинге а ферме ера Люба. ЗІамига я хьо яхаш дІаэца тигаьар из кулгалхоша. Оаха новкъостал дергда цун, хІаьта ше а доахан довзаш я йиІиг, яхаш доаркаша къамаьл дича, гІо-новкъостала, доаркала хьаийцар из заведующе. Денгара-денга Іомайора доаркай говзал. Ший доахан дийтта яьлча а дІайодацар фермера. Хьожаш хулар говзад йолча доаркаша доахана Іунал миита ду. ХІара дийнахьа лакхлуш латтар йоаккха шура. Балхах дика кхеташ, хІама хьадара тІера йолаш из хиларах 17 етт белар Китиева Любайга.

...Кхоачаш са а хиннадацар Люба ферме кхаьчача. «Хьома Іуррехьа енай», — хаьхочо аьлча: «ХьалхагІа араваьнначоа дошув корадаьд» йоах, аьнна, ший божа латтача корпусе чуяьлар из.

«Ласточка», «Ромашка»... яхаш цІераш а йоахаш массе етт хьаьста, царна кулг хьекха чакхъяьлар Люба. Чехка яха хий дІоахду установка лота а яь, хий дІоахлушше а ший доаханна комбикорм йилар. Цул тІехьагІа дІайхача хица шамараш дуллаш, массаж еш чакхъяьлар из.

Доахаша Іунал даь а яьнна, уж детта ер хийчлушше а хьакхаьвар кхьбола доаркаш.

— Даьллахь Люба, — аьлар цхьан къонача доарка, — денгара-денга шура лаьгІъеш боал са цхьа етт, хьожаяьлар хьо цунга.

ДІатІа а яха кулг тохаш, лор санна чакхъялар Люба. Цул тІехьагІа ше юхе а латташ Іобеттийтар цо доаркага етт. Ше йисте ма-яллинге хьалгІеттар йоІ Іатта кІалара.

— Ер йисте яьннилга дий хьа?

— Да!

ДІакхайда цунгара ведар хьа а нийца Іохайра Люба цу Іатта кІала. Массаж а еш цІенбаь Іобийттар етт. Цхьа килограмм совгІа шура яьккха хургьяр цо. ДІанзийр цу дийнахьа цу Іаттагара яьккхар къаьстта, а язъеш ерригача группагара яьккха шура. Ший божа а бийтта, царна дергдов гІулакх дир Любас, вожаш йисте балалехьа.

Ца говш хьаккхаьчар шура кхухьа машина. Шура дІаяхьийта баьлча беррига доаркаш хьагул а баь, къамаьл дир цо, цу дийнахьа къонача доаркаца хиннача, хІамах лаьца. ЙоІо етт цІенбаь бийттанзар-м аланзар цо, цІендаь доахан Іодетта дезилгах дІакхетабар. ПІелгаш кІаьдлой а цхьа тІабахийта беза, шурай тІадам юхе ца бисийтара. ХІаьта тІеххьара Іойоаккхачунца майшй дукхагІйола хьоанал, йоахар Любас.

ШоллагІча дийнахьа а ше бийттар Любас къолача доаркас шура лаьгІъяьй яха етт, 700 грамм дукхагІа хилар духхьал цу цхьан Іаттагара дешнея бийсанея яьккха шура. ХІаьта ерригача группе ІотІакхийттар 9 килограмм дилар. Кхетадир йоІа цІенбаь етт Іобетта безилга. Цул тІехьагІа зе яьлар из Любa. Цо даьр дора цо. ХІанз дикагІчарца лоархІаш доарка а я из йоІ.

Китиева Люба дІадахача шера план кхоачашъяь Іийна яц. Шера план 1800 килограмм йолча, социалистически декхар тІанийцадар хІара Іаттагара 1950 килограмм шура яккха. Шу чакхдаллалехьа рапорт делар ший декхар кхоачашдаьд, аьнна. ХІара Іаттагара цо совгІа яьккхар 270 килограмм шура.

— Мишта вІаштІехьдоал хьа иштта шура яккха, — хетт аз Любайга.

— Наха дечул тІехь хІама-м дац аз, — йоах Китиевас. — Зоотехнически бокъонаша дІадеххача бесса Іунал ду хьайбашта. Рационага хьежжа кхоаб доахан. Укх тайпара я беттача хІара Іатта рацион: силос 20 килограмм, 3 килограмм ча, 15 килограмм муж, тоъал барда а тел. Доахан сийначa баьца тІа арадаххалца тоъаргдолаш да доакъар а. ХІаьта керттердар ший болх безаш хилар да.

— Тха ферма коллективо, беррига советски наха санна дег тІара къоабалъяь тІанийцай «1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегІабоалабара кефттера лостамаш» яха КПСС ЦК XXV съезда оттаяь проект. Цу боккха исторически лоархІам болча документо цІаккха ца хиннача тайпара доккхий а чоалхане а декхараш хьалхашка оттаду дерригача халкъа, хІара сага. Дика хет тхона вай парте юртбоахама производствана лоргаІен хаддаьзен интенсификаци елга, цун материально-технически база чІоагІъелга, производственни процессашта комплексни механизаци автоматизаци елга, продукци дикагІа хулийтилга, хьайбай продукташ дукхагІа йоаккилга вІаштІехьдаккхара белгалду гІулакхаш. Се агитатор хилара тарра из проект йовзийташ къамаьлаш ду аз ферма болхлошта юкъе, — йоах Любас.

Шоай торонашка хьежжа доккхагІа социалистически декхараш тІанийцад хІара доаркас. Цар доаш денад хьалхарча квартала план XXV съезд хьаеллача дийнахьа кхоачашъе. Любас соахка хІара Іаттагара 2220 килограмм шура яьккхар. ХІьата иттлагІча пятилетка хьалхарча шера цо социалистически декхар тІанийцад 2600 килограмм шура яккха, аьнна.

— Са уйла тІаувз проекта тІарча хьайбай боахам бувцача моттиго. Дукха къахьега, дукха эргалонаш е йоагІа тха ферме проекта тІа дувцача тайпара декхараш кхоачашдара. Эггара хьалха техникаи механизацеи ларда тІа яккха еза ферма, йоах Любас.

Цунца болх беш я опыт йола доарка Гандарова Лоди. Цар шоайла социалистически яхь лелаю, шоайла опыт Іомаю. Дика чакхдаьккхад Гандаровас дІададаха шу. ХІара кхоабача Іаттагара шера план 1800 килограмм йолча, цо яьккхар 2210 килограмм хилар.

Царел дукха тІехьайнсаш доарка Юнусова РабиІат а. Ший групперча хІара Іаттагара 2110 килограмм шура яьккхай цо соахка. Дика дІадоладаьд цар ер шу а. Нагахьа санна дІадахача шера декабра тІехьарча денношка юкъера лаьрхІача ферме 770 килограмм шура йоккхаш хиннаяле, хІанз 850—860 килограммага кхоач из.

Ферме шерра пайда эц толашагІбарий опытах. Массане вІаши новкъостал ду, шоайла яхье баьнна къахьегаш ба хьайбаш леладераш. Хьалхе лелаерашта луча цІе вымпелаша, ахчан премеша, арадецача «Къахьегама листокаша», социалистически яхь шерра йоаржаяро гІо ду ферма болхлой толамаш лакхде.

Цул совгІа Любас хьинаре дакъа лоац общественни вахаре. Из я Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета депутат. Из каст-каста го йиш я директора кабинете, партийни комитете, рабочкоме, мукъача хана кхалнаха юкъе. Царна каст-каста беседаш ю цо атеистически, интернациональни темаех. Наха фу эш, уж мишта бах хьожаш хул.

Бакъда, шийна ховчох кхоачам баь... Іе дагаяц Китиева. Болх беш ше йоаккхача хана цунна гучадувл зоотехнически Іилма бух боацаш кІоарга хилар, ший опыт яле а, дуккхадар кхы а довза а Іомаде а дезаш ше хилар. ХІаьта ший вахар, ший балха кулг-говзал совъяккха, ший теоретически знанеш кхы а йІаьхий е дешаш я из совхоз-техникума зоотехнически отделене кхоалагІча курсе.

— Сона довр теттара кІезига да, сона ца хови долчоа юхе, — йоах Любас. — Из дика гучадоал практически балха тІа.

Вахара цам наха, советски обществана шийгара беркат доалдаш хиларах лерхІаш йола вай заман хила ма-йоагІара йоІ я Китиева Люба.

А. САГОВ,
тха соб. корр.

КИЕВСКИ ОБЛАСТЬ. Чернобыльски АЭС хьалъеча. «Чернобыльски, Ровенски, Южно-Украински атомни электростанцей мощностащ болх бе йолайолийтилга Іалашде» (XXV съезда оттаьча КПСС ЦК проекта тІара).

СУРТА ТІА: атомни электростанци хьалъечара цаьа участок.

В. ЛЫСЕНКО сурт.

ТАСС фотохроника.

Дог гІоздоаха толамаш

КПСС XXIV съезда решенеш кхоачаш а еш Назрановски автотранспортни предприяте коллективо тІеххкоачашйир нийслагІча пятилетка задании тІанийца хинна социалистически декхараши. Валови доход яра пхе шера план 106 процент кхоачаш а яь, планал совгІа йола валови доход 291 эзар сом хиннай. ХІаьта пхе шера паччахьалкхен планатІа лаьрхІачул совгІа баь пайда 30,4 эзар сом да. Къахьегама овсарле лакхъяра задани а дикка тІеххкоачашъяьй.

НийслагІча пятилетка шерашка планал совгІа дІа-юха вигав цхьа миллиони 761,4 эзари саг пассажираш, задане совгІа яьй 179227,5 эзар пассажире - километр. Духхьал дІадахача шера хьайийлар автотранспортни боахама кулгалхоша керда маршруташ: Назрань — Махачкала, Назрань — Минводы, Назрань, — Серноводск. Цу гІулакхо а дикка тоадир предприяте коллектива технико - экономически хьокхамаш.

«1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегІабоалабара керттера лостамаш» яхача парте XXV съезда оттаьча проекто доккхий декхараш хьалхашка оттаду дерригача советски халкъа. ИттлагІа пятилетка — производства эффективностен балха дикален пятилетка хилар кхета а деш Назрановски автотранспортни предприяте коллективо доккхий социалистически декхараш тІанийцад КПСС XXV съезда сийлена пакъаяхара. Дерригача технико - экономически хьокхамий шин бетта план парте XXV съезд хьаеллача денга кхоачашъе дош деннад транспортникаша. ХІаьта пятилетка хьалхарча шера план 20 декабре кхоачашъе лерхІ цар.

1976 шера хьал а яь эксплуатаце дІалургья котельни, хьалъергья автомашинаш чулоаттаяра йола тІера дІакъайла помещени, хьалъергья автостанци, ши квартира йола наха чубаха цІа.

Транспортникий дош чІоагІа хилар къаьгта хьахьокх цар доахача къахьегама толамаша. Дерригача технико - экономически хьокхамий январь бетта план ханал кхо ди хьалха кхоачашъяьй цар. ПланагІа лаьрхІачул совгІа дІа-юха бихьаб дукха халкъа боахама мухь, хІаьта дІа-юха бигаб эзараш пассажираш. Доахаш дола къахьегама толамаш шишегІа хьахулаш дац. Уж хьакхоллараш ба шоай хьинаре нийзи кхо на беш къахьегаш бола водителаш. Царех ба пассажирски автотранспорта водителий бригадираш М. В. Дзортов, Я. Х. Цороев, водителаш М. А. Точиев, А. А. Султыгов, Я. И. Машхоев, Д. И. Машхоев, кхы дукха бараш а. Уж 1978 шера чотах къахьегаш ба,

КПСС XXV съезда къахьегама совгІат кийчдара предприятерча цхьайолча бригадаша социалистически декхараш тІанийцад укх шера хьалхарча шин бетта план коммунистий форума денга кхачалехьа кхоачаш а еш, планал совгІа эзараш пассажираш дІа-юха бигa. Парте съезда болх мел беча денношка кхоальча доагора чотах къахьега а дош деннад цар. Иштача бригадех я Назрановски автотранспортни предприяте меттел «Нохч-ГІалгІай транспортни управлене дикагІйола бригада» яха сийлен цІи яьккха йола Д. М. Оздоева кулгалду бригада. Цкъа сана массехказа а ейнай цунна из сийлен цІи. Коммунистически къахьегама сийлен цІи а еннай цу бригадаца. Цу езача цІерий сий даим лакха лоатталеш хьайоагІа из коллектив. Цунна социалистически яхь а лелаеш иштта дика къахьегаш я Б. С. Могушкова кулгалду бригада. Цо а яьккхай «Нохч - ГІалгІай транспортни управлене дикагІйола бригада» яха сийлен цІи.

КПСС XXV съезда сийленца накъаяхара цу шин бригадас социалистически декхараш тІанийцад укх шера хьалхарча шин бетта план 20 феврале кхоачашъе а кходаьча доагора чотах съезда болх беча деношка къахьега а. Уж декхараш толамца кхоачашдергхилар къаьгта хьахьокх цар доахача толамаша. Январь бетта план ханал цхьа кІира гаргга хьалха кхоачаш а еш дукха доагор кходаьд цар.

Шоай коллектива сий лакха лоатталеш иштта хьинаре къахьегаш дукха бригадаш, водителаш ба Назрановски автотранспортни предприяте. Цудухьа боахама коллективо башха-дика къахьегама толамаш дахарах 1974 шера вІашттa шоаза хьожайир цунна Нохч - ГІалгІай транспортни управлене карара-кара тела ЦІе байракхи, цунна чуйоагІача предприятешта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиги. ДІададахача шера даьхача къахьегама толамий итогаш йича цунна елар Нохч-ГІалгІай транспортни управленеи облсовпрофеи сийлен грамота.

Ерригсоюзни социалистически яхьа хьакъехьа КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК соцам тІа белгалдаьккха да хІара производственни участка коллективо, хІара къахьегамхочо ши-ший болх тІа-тІа тоабелга. Цу гІулакха тІехьа ерригa шоай торонаш оарцагІа яьхай Назрановски АТП болхлоша. Уж дог тийша ба КПСС XXV съезда сийнен иттлагІча пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяран шоаш тІанийца социалистически декхараш толамца кхоачашдергхиларах.

Л. ПАВЛОВА,
тха штате йоаца корр.

Доазол дехьара

КПСС XXV СЪЕЗДА НАКЪАДОЛХАШ

АПН АНКЕТА: «МАШАРЕИ ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ДЕГIААХАРЕИ СОВЕТСКИ ПРОГРАММА»

ЕВРОПО САТУВСАРИЙ ЛАРД

Машар бахьан къовсам лоаттабар, дерригача халкъашта бола машар оттабе гIертар — из я советски арахьарча политика башхало, хувцалуш йоаца цун белгало. «Шийла тIом» хиннача, малхбузехьара цхьабола деятелаш Россена «аьшка бий» духьал бакхха лерхIаш хиннача, замалахь а, из шелал дIаьнна мел яла йолаеннача, тIаккха кхоххам кIаьдбала болабеннача, «позице тIара» политика из леладераш та хьабала пайда боацача кхаьчача замалахь а Советски Союзо массаза а дунен халкъашта юкъера къовсама лелаш машаре къоастаде яхаш хьалхадаьхад.

Советски Союза инициативаца кхоххам кIаьдбара лард еллай машара оагIув хьаллоацашбарий болам чIоагIа тохабалийтаб. ХIанз къаьстта дика гуш да, КПСС XXIV съездо тIанийцача машара Программа Европе а дерригача дунен тIа а кхоххам кIаьдбара керттера а хоаламбеш а дола наькъаш белгалдаь хинна хилари Советски Союзо эггара нийсагIа бола наькъ хержа хинна хилара. Программа тIа дийца дола кхоачаше лийдIарех цхьадола гIулакхаш, царца Къулбехьен - Малхбоалера тIема кхувци дIабаккхар а долаш, кхоачашдаь. Паччахьалкхенашта юкъе керда климат оттаро торо хилийтай ядерни тIема кхераш лаьгIбара даькъе де йиш яр де.

СССР арахьарча политике къаьстта моттиг дIалоаш Европе дунен халкъашта юкъерча гIулакхий керда система хьаеш хиларо. Историе тешал ду: пхи эзар шера европейски континенте машар болаш 292 шу мара хиннадац. ХIанз тешшаме ала йиш йолаш да кховзткъея иттлагIча шерашка европейски историечухь хоадам боллаш хувцамаш хиннад аьнна. Ховш ма-хиллара, Советски Союзеи кхыча социалистически мехкийи инициативагIа чакхъяьнна йолча Европа кхерамзлени цхьана къахьегарен Совещане хьахьекхар европейски континента вахаре хинна ца Iеш, дерригача эламлен вахаре а керда этап дIайолаялар.

ХIанз, Хельсинке совещани хинначул тIехьагIа, Европа хьалхашка латта декхар да кхоххам кIаьдбара процесс кхы юха хургйоацаш дIаяккхар. Из да цунна материализаци е еза яхилга, политически кхоххам кIаьдбаргара даьнна тIема кхоххам кIаьдбарга довла деза яхилга. Цу даькъе лоархIаме хIама хинна дIаотта лезаш да Центральни Европе герзашцара низаши герзи кIезигдарах йола Венера совещани толамца чакхъялар.

Дувца а доагIий кхоххам кIаьдбелга дегIадоаладарей чIоагIдарей цикъ мел чоалхаген хален ба. «Шийлача тIема» комплексагIа мукъа бовланза бола герза фабрикантш, генералаш, политиканаш шоашта могар деш ба цу новкъа духьаленаш оттае гIерташ. ХIанз а нах кхерабе гIерт уж болаш боацача «советски кхерамца», «кхоххам кIаьдбарах эрсашта мара пайда баьннабац», ала гIерташ чIоагIа хала хьувз уж. ХIанзарча замане башхало я цу тайпарча хабарех нах тIехь-тIехьагIа кIезигагIа тешаш хилар. хIана аьлча вахаро хьахьокх Советски Союза политиках уж хьалата йиш йоацаш хилар. ХIанз бокъонца гуш да кхоххам кIаьдбарах дерригача халкъашта, ерригача паччахьалкхенашта пайда баьнналга.

Авгле премьер - министр Г. Вильсон соахка февраль бетта Москве хиларах шинна а мехка пайда баьлар. Вай халкъашта хьашт долаш я СССР-ан Великобританецен юкъера экономически промышленни цхьана къахьегара гIулакхаш дегIадоаладара Москве кIал кулгаш а яздаь Дуккхача хана лаьрхIа йола программа. Ма-дарра, аьлча — европейски кхерамзленна а.

Машара оагIув хьаллоацарий боламе дукха хана денз дакъа лоацаш се хиларах ала безам ба са, кхоххам лаьгIлуча замалахь цу болама лоархIам кхы а чIоагIагIа дегIабоагIа аьнна. Цунца дакъа лоацаш ба тайп-тайпара уйлаш йолеи политически платформашкарей нах.

Март чакхбоаллаш английски городе Йорке хургья герз Iоаделга соцадарай герз дIадаккхарай хетаяь дукха нах а болаш йола дунен халкъашта юкъера форум. Герз дIадаккхари кхоххам кIаьдбари, герз дIадаккхара социальни институташи, герз Iоадарах хула социальни экономически тIехьале — уж проблемаш я дуккхача мехкашкарча машар безаш йолча общественноста викалаша ювцаргъяраш. Уж проблемаш, гуш ма-хиллара, хIанзарча исторически этапе лоархIаме ярех я. Царех хIара проблема юкъарчал доацаш кхоххам кIаьдбелга толаме дегIадоаладарцея цунна материализаци ярцея юззаенна я.

Гордон ШАФФЕР,
«Халкъашта юкъера машар чIоагIбарах», яхача дунен халкъашта юкъерча Ленински преме лауреат, европейски кхерамзлени цхьана къахьегарен Британски комитета председатель.

(АПН).

Лондон.

Цхьаькха а бомба иккхай Белфасте (Ирландии). ХIанз из чукхесса хиннай торгови центра цхьан гикачу. Дикка доккха материальни зе даьа цо.

СУРТА ТIА: леталуш йола бомба эккхарах цIи яьннача моттиге.

АП - ТАСС телесурт.

КАЛЕЙДОСКОП

ЕРРИГАЧА ГОЛЛАНДЕ ЛАЬКЪАЛА БУВЦАШ БОЛА АУТЕРГIАР

Бакъдар аьлча, ерригача Голланде а корадаьдац из тамашийна хIама теркал ца деш Iийна газет, теле - радиокомпани: мехка историе чухь духьашха шола даь пхи бер!

Ираз долаш дай нанеи хиннад Роттердамера АутергIар — 32 шу даьнна Йоханнен 34 шу даьнна Хендрики. Кхо кIаьнки шин йиIиги, цар навен могаш - маьрша ба. Шола даь бераш малха даьннача йоккхача больнице хIанз вазаш тоъацзизаш чуоттаде: керда Iодаьча бераша ерригача Голланде кхухьийт уж. Атта хIама дац ше лаькъала, вувца чуухача наха духьалъувтта везаш хилар. Роттердама бургомистра лаьрххIа тIа а йийца, пхе бера даьга дото пхи Iаг дIабеннаб.

Е. ФИЛАТОВ,
АПН соб. корр.
Гаага.

●

ЗIАМИГА ХIИЛЛИЛГ

Тараз увзача десятични система юкъейоалаяь яккха еза шу Британе ма-дарра аьлча, 29 сентябре чакхдаьцнад! ХIаьта а англичанаш, гучох, бааш йола хIамаш фунташца лархIеш кхоачала боарам пинташца бистен Iемача шоай оамал йита ца лоаш боацачоа тара ба. Цу дерригача хIамаша кIезига хьалхашка оттаяьц проблемаш — цIенхаштта ярапи дагадоацаш нийсъешарапи цхьан хинна. ХIанз, масала, цкъа хьежача шурий шуша тIа лотадаь доаллаш корадоагIаргда цу чура шура пхьа литр я яхаш паIи шин пинт да яхаш пхьаькхея — шин кьахат. Литр чуйодача хIанзарча шуша мах хьалхагIа шин пинт доаккхача хана хиннар миссел ба, цу чура шура 136 грамм кIезигьенпаяле а. Айеннача, метрически гIара юкъе гIолла IотIатехал продуктай маьхаш меттел, почтови гIулакхаш дарах (кхоза дукхагIа ахча доде хIанз письмо дIадохьийташ хилча), телефонах, бувзама кхыча тайпаех боаха мах а.

Н. ХОРУНЖИЙ,
АПН соб. корр.
Лондон.

●

АЬРДЕХЬА ГОЛА ЦА ТОХАШ

Антикоммунистически хьув чубоаллаш вар хьалха хинна ФБР директор Гувер. Цун цхьайола белгалонаш «Аьрдехьа ма хьовзаелахь» яхача книжка тIа йийцай Джозеф Скотта, 23 шера Гувера шийнна лелаваьча шофера. «Аьрдехьа» яхача дешо цIаьхха чоап тIайоалаеш хиннай ФРБ шефа. Машиваца ше водача хана цхьаккха дича а мукъа луш хиннабац цо, масала, из аьрдехьа дIахьовзае. Дагадеха дувц Скотта, машин цхьанна а метте аьрдехьа ца хьовзаеш Гувер Техаса штатерча Далласера Остоне вига гIерташ цкъа ше мел дукха къахьийгар. Корта бIогора боаккхача цу декхарах лоархIаваьв шофер: 320 километр бIаьхача цу беррригача наькъагIа ше водаш аьттехьа алхха аьттехьа мара дIахьайзавац из шин теннача боссана гуччахьа а бовзаш а бола тоам бар духьа.

(АПН).

ПЕДАГОГИЧЕСКИ ТОХКАМ — ШКОЛАНА КУЛГАЛДАРА ЛАРД

КПСС ЦК-ас XXV съезда оттаьча «1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара керттера лостамаш» яхача проекта тIа йоккха моттиг дIалоац массане а юкъара юкъера образовани дIахо дегIайоалаярах эргайоахаш тоаяран тIаераяьча мероприятешка. Школай педагогически коллективаштен просвещене беррригача болхлоштен хьалхашка декхар оттадаьд — юкъерча школе дешара-хьехама балха боарам айбе.

Школера гIулакхаш тоаде дагахьа, дешара-хьехама процессана кулгалдара оахош беш бола болх Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккха гIерт тхо. Укх массехк шера сахьувзадеш дукха къамаьлаш хиннад тха дуккха уйлаш йиташ долча школерча гIулакхий хьакъехьа: эшаш мел йола кадраш школе йолаш я, болх бара дика хьалаш да, хIаьта дешархой знанеш хайра яц, дешарцара безам лаьгIлуш боагIа берий. Цудухьа дешархой дешара гIулакхаш миштад ха лаьрхIар оаха. Анкеташ увттаеши беседаш еши лакхерча классашкарча дуккагIа болча дешархошкара жопаш гулдаьд оаха укх хаттарашта: Сендухьа деш Iа? Школе дешаш сакъердалой хьа? Дешарца миштав хьо?

Хьакхаьча жопаш къоастадаро хьахьекхар, тха школерча дешархой дешара безам тIаозараш укх тайпара бахьанаш хилар: знанеш вахара эшилга кхеталар (50 процент гаргга), институте деша баха а професси Iомае а безам хилар (20 процент совгIа), кхетам бола, дийша саг а хинна цIаотта лар (10 процент гаргга), боккхагIчар ца дийшача ца битарах (10 процент гаргга), деша дог дари знанешца хьашт хилари (10 процент гаргга).

Уж даннеш оахош йоашхача хала оаха чIоагIгIа бIукъожабеш уйла тIаяхийтар знанеш ца хилча яргйоацилгах школьникаш дог тийша хилар санна йола къаьстта лоархIаме уйла берий чIоагIа ца хиларан знанешца безам хиларах деш оаха яхаш дола бераш геттара кIезига хиларан.

Тха уйла чIоагIгIа тIаэзар «Дешарца миштад шо?» аьнна шоашка даьча хаттара нийслагIча классашкарча ахенел кIезигагIа долча бераша мара тхоаш дешанза даргдоацилга ховш да аьнна жоп ца даларо. Вокхар — тхоашта дешалургдолча тайпара дешац оаха аьнна деннад жоп. Шоана ма-гарра, нийслагIча классашкарча аханел дуккагIа долча берий дешарца цIенхаштта, бехктокхам хеташ уйла яц. ХIана?

Цул тIехьагIа оаха дийхар царгара укх хаттара жоп лулга: «ДикагIа хIана дешац Iа? Фуд хьона новкъа дар?». Аханел дуккагIа долча бераша жоп делар: кхы дикагIа дешийтац тхога мекъало.

Дукха бе-балха доацаш иззамо жоп дар иттлагIча классашкарча бераша деннар а. Вешта цар-м кхы а мукIарал а даьдар дIанихача шерашка материал ца Iомаеш тIехъялийтарах тIехьакхе е кхы дикагIа деша магац тхона аьнна. Хьажал, из мичара денз хьадоагIаш да: дешархочо юххьанца мекъал ю, цул тIехьагIа пхьа ха яьлча дикагIа деша ловш хул, цхьабакъда хьалхара материал ца Iомаеш тIех а ялийта, хIанз кхы дикагIа вIаштIехьдалац цун из.

Ховш да, массадолча дешара а юкъагIийса знанеш тIехьакхеяра хIаьта а белггаларча даькъе къахьега дезилга, дукха тIавийрза валла, вагIа везаш хулга, и. кх. дI. Цхьабакъда тхона хов, иттлагIча классашка деша дагIа тха дуккха бераш толаме дешара ца хилча даргдоаца хьинар доацаш долга. Из шоай долаш ца хилча, хьо царех дIадолла гIертарах хIама хургдац, хIаьта из шоай хилийтар духьа къа ца хьегаш дукха ба. КIезига теркалдаьд из дош хьехархоша, классни кулгалхоша. Цудухьа 1975 шеран ноябре хиннача цхьан производствени совещане ладийгIар 8 класса классни кулгалхочо А. Л. Иванова йийшача лекцега: «Дешархоша шоаш шоашта кхетам балара бола педагогически хьехам».

Иштта дешархоша дешарца лелабеча наькъах дола дош лерргIа Iома а деш, тхона гучадаьннад, дего къоабал а яь знанеш тIаэцарахи знанешта тIакхувш хиларахи деша гIеотташ дола бераш тхоай кIезига хилар а толаме дешара лерттIа низ тIа ца бохнйташи денал ура ца оттадеши дола дукха хилар а.

Оаха цу деша йоагтIаш йола выводаш а яь, балха тIа чакхдаха гIулакхаш белгалдир. Школьникий дешарцара безам совбаккхарах дола дош педагогически совещане, производствени совещане, классни кулгалхой семинаре дувцаш гIулакх а хинна дIаэттар. Ераш да дувцаш хинна цхьадола лекцеш: «В. И. Ленин кхувш йоачча гIача тIехьенна сакхетамечен дисциплинированни къахьегамца кхетам балара хьакъехьа», «ХIанзарча урока башхалонаш», «Миштта Iомабу вай дешархой деша» (хьехархой предметникий опытацара), «Кинourокаш яра опыт», «Дешарцара нийса общественни уйла вIаштIехьъяккхар», и. кх. дI.

Знанешцара безам совбаккхара уйла дуккагIа тIаахийта, дешар хьехара средстваех кастта-кастагIеа дикагIеи пайда ийбе баьннаб хьехархой. Пхиъ кинопаппарат, пхиъ кодоскоп, бархI магнитофон, кхыйола хIамаш я школе.

Шоаш болх беча хана дукхача хьехархоша пайда эц технически средстваех. Масала, математика хьехархошка кодоскоп йоацаш вIалла ю а лац урок. Урокий эффективность наьха санна лакхъенийай, сиха а дика а чакхйоал уж. Мел дукха ха кхою хьехархоша чертежаш данза, задача условеш хьалхаяханза е доска тIа язъянза ца боалача гIулакхах шоаш мукъабахарах. Из долла хIама экрана тIа хьагойт цар.

ШоллагIа шу да педагогически коллективо «ХIанзарча урока башхалонаш» яхача тема тIа болх бу. Цунца ювзаш йоашх шоаш тIа а болаш мел хинна урокаш. Дуккхача хьехархоша пайда кIезига эцаш уж чакхйоалаш хилар гучадаьннад.

Проблемни дешар хьехара совле дог дикагIа тешаргдолаш дIахьоккхар духьа дукха йоккха а йоацаш укх тайпара цхьа эксперимент йир оаха. «Граждански тIем тIа советски халкъ котдалара бахьанаш» яхаш тема йола историе урок нийслагIча шин классе бе-беча тайпара йир. IX «Б» классе ше дIайовзийтар цо материал духтIавоаккхаш дола декхараш ца оттадеши дешархой шоаш знанешта тIехьа ца боахашин, вешта аьлча хIанз а тIехьа каст-каста школашка еча тайпара йир урок. Вокх — IX «А» — классе дешархоша шоаш къоастаде дезаш дола проблемни декхар а оттадаь йир урок. Урок йолаеннача юххье хьехархочо йоахар: «Йоккха тема — «Советски мохк империалистически паччахьалкхений интервенцей граждански тIемех шерашка» — Iомаяь доалаш да вай. Вайна ховш, из тIом советски халкъо йиззa котало а йоаккхаш чакхбаьннилга. Вайна ха дезаш дисад — цу тIем тIа котбала миштта вIаштIехьдаьннад Советски мехка. Цу ханарча событей лелам шо хьалхагIа Iомабаь даьнна хиларах шоашта хой хьажал граждански тIем тIа советски халкъ котдалара бахьанаш малагIаш да». Беседа хьисапе чакхъяьлар урок. ХIаьта дешархоша керттерча даькъе шоаш къоастадир хьехархочо шоашта хьалхашка оттадаь дош.

ХIаьта дешархой хьаькъало цу урокашка лаьца дакъа мел дар? Урок массазарча методагIа яьча IX «Б» классе лаьрхIа уйла тIа а йохнйташ хьехархочунга ладувгIаш хинна дешархой аханел кIезигагIа бар, хIаьта вож юхебисараш хьехархочо дувца цхьадола хIамаш мара теркал ца деш, дакъа ца лоацаш, урокаца дувзадешна доаца гIулакхаш деш бар.

Геттара кхыча тайпара дар сурт проблемни методагIа урок еш хиннача IX «А» классе. Урока уйла тIаяха бар укхаза беррига дешархой.

Цу урокех боала пайда малагIа ба? Чулоацамгеи ханагеи (6 минут) диллача цхьатарра йоазон болх бар шинна а классерча дешархошта беннар: граждански тIем тIа советска халкъ котдалара бахьанаш дувцилга. Цунах хьахиннараш бебе дар: IX «А» классе берригаш а хIана бац аьнна болча дешархоша яьха оценкаш 4—5 яр, хIаьта IX «Б» классерчар яьхараш — духхьал цхьа двойкаш.

Цу эксперименто цIаькха а бакъдеш хьахьекхар, проблемни ситуаце лоархIамегIара элементаш из къоастаяра наькъаш лехилгеи кораделгеи долаш бола проблемни методагIа дешар хьехара наькъа тIа яла лаьрхIача тха коллективо дIадоладаь гIулакх нийса хилар.

Школе хьалхийнаб юххьанцарча классий хьехархо Л. П. Калинина, эрсий метта хьехархо З. К. Булгакова, историе хьехархо Н. А. Гурова, географе хьехархо В. И. Уварова, математика хьехархо Ю. К. Косях, кхыбараш санна бола педагогически къахьегама говзанчаш.

Хьехархочун къахьегама эффективноста проблема — педагогике лоархIамегIаръяр, хIаьта иштта — чоалханегIа яр а. Хьехархочо ше леладу гIулакхаш вахаро дешархочоа еча дуккхача влияниеех цхьа дакъа мара дац, цхьабакъда дикалга диллача — хьехархочо еш йола воздействеш эггара бехктокхамегIа, хоадамболашагIа я. Цудухьа педагогически тохкама хьагучадаккха деза цу воздействеша шоай керттера дакъа мел кхоачашдаьд, хьехама ерригача кхыча факторашца, бероше хьегача къица уж малагIча тайпара ювзаенна я. Халахетеа, дукха моттигаш нийслу хьехархочо чакхдоаха гIулакхаш, цун методически средстваш, дешархочо леладу гIулакхаш, даьнаьнеи новкъостийи влияни, кхыдараш цаI шоллагIчох къоастадаь леладе лерхIаш хул. Цхьабакъда цу тайпара йозу педагогически закономерностеш йовзара торонаш. Педагогически гIулакхий ерригa оагIош айхха бувзам а болаш яшха Iомадаланза даргдац.

Тохкам беркате хилийтара хадданза беш хила беза из. Ма-дарра аьлча, бера еш йолча воздействеи цунах цунгара юха хулча реакцеи сиха мах бе беза дIахо фу дича бакъахьа да хар духьа. ШерагIа а кхы иштта мара тIехьа ца тетташ а — «лераш керда йолча ханна» — бе беза хIара урока, классе йоацаш чакхйоаккхача мероприятена беш бола тохкам, и. кх. дI. Юххера а, лоархIаме да, берий къаьст-къаьстача коллективашка (классе, кружоке, пионерски отряде, кхычахьа) вахар бIарчча хьанийцача халданза миштад хьежар. Цу дерригача хIамаша цхьана педагогически балха бIарчча сурт лу, хьахьокх, цунна юкъе малагIа хувцамаш дахьа деза. Цу тайпара, педагогически тохкам дешара-хьехама ерригa процесс нийсъеш халданза кхеташ йола регулятор а хинча дIаотт.

М. ФРОЛОВ,
№ 1 йолча Карабулакски юкъерча школа директор, РСФСР школа заслуженни хьехархо.

БОЛХ ДИКА ДIАБОЛАБЕННАБ

Города МагIалбике дукха ха йоаццаш хьайийлача кердача культура Двореце 19 январе денз болх бе йолаеннай халхара, драматически, сольни илли алара, художественни дешара, и. кх. а кружокаш.

22 январе кружокашка хьалхара репетици хилар. Кружокашка дакъа лоацаш бIаь гаргга саг ва. Геттара дукха ба дешархойи интеллегенташи. Укказа алхха гIалгIайи нохчийи хинна Iап — царна цхьана ба эрсий, корейцаш, гуржий, и. кх. а. Кружокаш хIара дий массаза доал шерлуш латт — артисташ хила безам барий мугIараш ди - тIехь совдувл.

Цу беррригача балха кулгалдеш ва, цхьайтта шера Долакхоарча культура ЦIен солист хинна художественни кулгалхо Картоев Iалауддин.

Iалауддин культура болхло ва. Цо культпросвете болх бу вурийтта шу да. Цкъа лаьца ца Iеш массехказа дакъа лаьцад цо Москве а, кхыча городашка а хиннача Ерригсоюзни хьажарашка. Цун балха лакха мах баьб паччахьалкхено — «СССР-а культура министерстве тIехдика болх барах» яха значок, «ВДНХ» дото медаль хIаьта иштта дукха грамоташи призаш еннай. Духхьал из шигача хилар бахьан долаш дIаяздлу цхьабола артисташ хила безам бараш культура Двореце. Сона сайна а хезад бераша шоайла оалаш: «Из бахьан долаш вахар - кха со артистал Iомале».

Миштаб шун болх? — аьнна аз шийга хьаьттача. Iалауддина аьлар: «Болх дика ба тха укх сахьате. Вешта, из иштта хилар тамаш а яц — хIанзарчоа мел эшар долаш да: кружковой цIенош, музыкальни инструменташ, хIаьта керттера дар — къахьега безам бола нах ба. Геттара дукха ба тхо долча дIаязлураш. Из Iалаьмате дика болх ба, хIана аьлча, царна юкъера дикагIа бараш хьахержача, тха вIаштIехьа даргдар дика ансамбль вIашагIйолла. ХIанз оаха кийчъеш шиъ концертни программа я — КПСС XXV съезд хьаеллачен Советски Эскарен ТIема - Форда флотен денна хетаяь я из.

Я. КАРТОЕВ

ШАШКАШ

ШИ ТУР ЙИСАЙ

БIаь клетка йолча шашкай турнира доакъашхой финашага кхаьчаб. Керттерча даькъе ийс парти лайза баьннаб шашисташ. Цхьабараш йисте баьннаб. Уж ба В. Сиденко, В. Демченко, Х. Миникаилов.

Е. Рассказовца ловзаш В. Шамов ийшавале а укх тIехьарча кIира вIаштта 6 очко яккха вIаштIехьдаьннад цун. ХIанз итт очкох — бIархI я Шамова, Гандулаевца ловза везаш а ва.

Гандулаев Вахид эшаваьа Наурски районерча хьалхара разряд лелаеча Магомадов Абос. Из 57-гIча ходе хилар. Таблице Гандулаев шоллагIа ва (ийс партех 7,5 очко я).

Укх деношка вайна йовзаргъя чемпионате хьалхара моттиг яьккхачун цIи.

* * *

Химикий Культура Двореце чакхъяьннай квалификационни шахматни ши турнир. Хьалхара разряд кхоачашъяьй Лагунов Вячеслава, хIаьта А. Илькевичен 10 шу даьннача Ж. Карапетянцен — шоллагIа разрядаш.

В. ЖУК — ТРИПОЛИТОВ.

М. Ю. Лермонтова цIерагIча театре хилар керда спектакла премьера. Из оттаяьй С. В. Михалкова «ТIоара тохар» яхача пьеса тIа театра керттерча режиссера Г. Г. Чадришвиле, оформлени яьй художника А. С. Сновидга.

— Во хIама даьчоа батах тIоара тохаш дац вайцига. ТIоара тохарца зулам дIадаккха гIортар дикагIдарех дац, — йоах пьеса тIа бувзача нахах цхьанне.

Ший хьехархо волча Iилмахочун опытах, знанеох, цун авторитетах, хIаьта иштта шийх из тешаш хиларах пайда а нийца, лоро Скуратова кхавш нийду унахошкара операци яра профессора Щегловна уж тIакхоачийтаргболаш. Из гучадаьнна эгIазвахача профессора тIоара ток ший ученик а ассистент а волча цунна. Иштта техача тIоаро сий лорадарах, декхарах, дикачох, вочох, зуламах лаьца кIоарга уйлаш еча оттабу Михалкова пьеса тIа бувца нах.

Цу хьакъехьа профессора Щеглова ше йоах- «Мел дукха ваьхав дац керттера, миштта ваьхав да. Со тайп - тайпара ваьха ва. ХIаа. Наьха бIаргашта бIарахьийжав, бIаргий са дайнараш са гургдолча баьхаб ао. Бакъда сагвовза, цун дог довза Iемаваш. ХIанз се вовза ха кхаьчача хана, кхетадаьд вахаре цхьанна хIамана юстара вувла мегарг ца хилар, духхьала цхьан Iилман духьа, духхьала шийна хетар чIоагIдар духьа ваьха Iе йиш ца хилар. Фуд ираз? Ираз — из да наха хье везилга кхетадеш хилар, хIаьта наха везаш хилар — из да адамий кхел бахьан бола бехктокхам царца цхьан хьалоацаш хилар.

Пьеса тIа оттаяь проблемаш къоастаяра чоалханоялье дIаотт Iилмахочох цунна дукха везаш хинна ученик ше баь тийша болх бахьан дIахадаш хилар, Щеглова дезале вIалла дагадоаца хIамаш хилар бахьан долаш. «ТIоара тохар» яхар хьежараштa езалургйолаш, вахаре нийслу дукхадараш царна довзийтаргдолаш спектакль я.

Бек АБАДИЕВ.

СУРТА ТIА: артисташ В. Панови Г. Гладкихи «ТIоара тохар» яхача спектакла сцене.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

5 февраль
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Iуйранара гимнастика. 9.30 — «Отзовитесь, горнисты» яха передача. 10.15 — XII-ча Iан олимпийски ловзарашка. Инсбрукера передача. 15.00 — Кинопрограмма. 16.00 — Шахматни школа. «КIай лаьдья» 16.30 — «Социалистически мехкай цхьоагIо». Демократически республика Вьетнам. 17.00 — XII-ча Iан олимпийски ловзарашка. Инсбрукера передача. 18.00 — Парте планаш — халкъа планаш. «Хиш декхар — лакхара хьукъам хилара тешал» (нохчий меттала). 18.15 — Миллионний ленински университет. «Днепроспецсталь» яхача завода коллективах йола очерк. 18.45 — «ДоттагIал» яхача ансамбла концерт. 19.10 — Съездагара съездага. Советски Туркмени. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — XII-ча Iан олимпийски ловзарашка.

II ПРОГРАММА

18.00 — Кердадараш. 18.15 — Техникий театра «Майра Кикила» яха спектакль (нохчий меттала). 19.15 — Документальни фильм. 19.25 — Резерваш. Миштa пайда эц царех? (нохчий меттала). 19.55 — Шоана, бераш (гIалгIай меттала). 20.05 — «Нохч-ГIалгIайче гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 20.25 — Парте планаш — халкъа планаш. «БIаьстана накъадолхаш». ВЛКСМ Надтеречни райкома секретара А. Дакаева къамаьл.

6 февраль
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Iуйранара гимнастика. 9.30 — «ЦаI массанена тIехьа, массава цхьаннена тIехьа». Ленинградера передача. 10.15 — XII-ча Iан олимпийски ловзарашка. Инсбрукера передача. 15.00 — Iилма-популярни фильм. 15.10 — Эрсий мотт. 15.55 — Художественни фильм. 17.30 — «Iилма. Техника. Прогресс». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — XII-ча Iан олимпийски ловзарашка. I. Хоккей. СССР—США. 2. Дневник. 20.15 — Мультфильмай программа. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Оперетта артистий сайре. 22.35 — XII-ча Iан олимпийски ловзараш. 1. Дневник. 2. Хоккей СССР—Финляндия.

II ПРОГРАММА

18.00 — Концерт. 18.45 — Парте планаш — халкъа планаш. «Итогаши хьалхашка латта декхараши» (гIалгIай меттала). 19.00 — Киножурнал 19.10 — Н. П. Грищенко. «ДоттагIала хьесташ» яха керда книжка. 19.25 — Шоана, бераш. 19.35 — «Телезритело хетт, критика ю, хьехамаш ду». 20.05 — «Нохч-ГIалгIайче гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 20.25 — Документальни фильм. 20.35 — Шоана, кхалнах (нохчий меттала).

РАДИО

5 февраль

6.30 — «Лаьттан беркат» (гIалгIай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — Моттигерча авторий произведенеш (гIалгIай меттала). 8.45 — Юрта Советаш — дIаяхача замах юхедисарашта духьала. Ведана райисполкома председатела П. Алтаевай беседа (нохч. меттала). 9.00 — «Шоана, кхалнах» яха радиожурнал (нохчий меттала). 9.20 — «Денал дар» яха С. Аушева зарисовка. 9.35 — Ашараш. 9.45 — «Социалистически декхараш. Миштa кхочашду уж?» яха корреспонденци (гIалгIай меттала). 16.00 — «Къона тIехье» (нохчий меттала). 16.15 — Ашараш. 16.30 — КПСС XXV съезда накъадолхаш! «Яхь лелаяр шоайла гIо-новкъостал дар да» яха корреспонденци (гIалгIай меттала). 16.45 — Гойтара агитаце — партийни йоахко. 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

6 февраль

6.30 — «Юртара вахар». 6.40 — Ашараш. 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — С. Димаева иллеш (нохчий меттала). 8.50 — «НТИ-76». 9.00 — КПСС ЦК проект ювцаш. «Балха дикали эффективности лакхъяра тIехьа» яха корреспонденци (нохчий меттала). 9.15 — «А. Мамакаева творчески тIехьале» (нохчий меттала). 9.40 — «Механизаторий кадраех йола партийни йоахко» (гIалгIай меттала). 16.00 — Халкъа тIахьожамхой болх беш ба (нохчий меттала). 16.15 — «Атеист» яха радиожурнал. 16.35 — Советски Эскара бIухой кьахатех оттадаь концерт (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, наг-нагахьа лоа а делхаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура республике гIолла 3 градус шелалгара 2 градус йIовхалга кхоачаш, Грозне 0 градус гаргга йолаш хилеи тарлу.

Кхоана лоадама йоачан а йоацаш, цхьаццайолча моттигашка дохк а доаллаш, малхбоалехьара секунде 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура бийсанна 12—17, дийнахьа 5—10 градус шелал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный. Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 2-80-71; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ереи, шоаттеи деношка

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Маяковского, 92, Типография изд-ва «Грозненский рабочий», Заказ № 960.